

**MODA İLLÜSTRASYONUNDA
GÜNCEL YAKLAŞIMLAR
VE BİR ÖNERİ**

Yüksek Lisans Tezi

Esra SUNERLİ

Eskişehir, 2017

**MODA İLLÜSTRASYONUNDA GÜNCEL YAKLAŞIMLAR
VE BİR ÖNERİ**

Esra SUNERLİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Endüstriyel Sanatlar Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Yüksel ŞAHİN

**Eskişehir
Anadolu Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Ekim, 2017**

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

ÖZET

MODA İLLÜSTRASYONUNDA GÜNCEL YAKLAŞIMLAR VE BİR ÖNERİ

Esra SUNERLİ

Endüstriyel Sanatlar Anabilim Dalı
Anadolu Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ekim 2017

Danışman: Doç. Yüksel ŞAHİN

İllüstrasyon genel anlamı itibari ile bir konuyu açıklamak, anlatmak için yapılan resimlere verilen isimdir. İllüstrasyon alanı, endüstri devriminden bu yana çeşitli dallara ayrılarak gelişimine devam etmiştir. 1980’li yıllara kadar geleneksel tekniklerle yapılan illüstrasyon, daha sonraları bilgisayar ortamında dijital çizim programları yardımıyla da yapılabilirlik kazanmıştır.

Moda ve illüstrasyon kavramları geçmişte ve günümüzde birçok alana etki etmiş ve etmektedir. Alt temada birleşen bu iki kavram, moda illüstrasyonu alanını oluşturmuş ve çeşitli çizim teknikleri ile gerçekleştirilmektedir. Moda illüstrasyonları geçmişte kullanılan tanım, tanıtım gibi amaçları dışında günümüzde sanatsal bir odağa doğru da evrilmektedir. Bu evrilmeyi takiben güncel dijital teknikler devreye girmektedir. İçinde bulunduğumuz çağın getirisi olarak dijital teknoloji, moda illüstrasyonu alanına da etki etmekte ve karışık tekniklerle moda sunumlarında yer almaktadır. Moda illüstrasyonlarının ait olduğu mecradan başka mecralara geçişi, moda illüstrasyonunda güncel yaklaşımlarda gözlemlenebilmektedir. Bu çalışmada güncel yaklaşımlara ek olarak bir öneri geliştirilmiştir. Öneri dahilinde moda sektöründe yer alan insan bedenine eleştirel bir bakış açısı sunulmaktadır. Böylece moda illüstrasyonlarından yararlanılarak performans sanatına dönüşen moda sunumlarının yapılabileceği gösterilmek istenmiştir.

Çalışmaya ilişkin sunulan öneride, yazar tarafından çizilen tasarımlar dijital tekniklerle illüstre edilerek farklı bir moda sunum tekniğine dönüştürülmüştür. Bu çalışma ile birlikte farklı yaklaşımlar ve önermelerin olabileceği tartışılmış ve tez, konuya ilişkin alanyazın ile desteklenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Moda Tasarımı, Moda İllüstrasyonu, Moda Sunumu, Performans Sanatı, Dijital Teknoloji.

ABSTRACT

CURRENT APPROACHES IN FASHION ILLUSTRATION AND A SUGGESTION

Esra SUNERLİ

Department of Industrial Arts
Anadolu University, Graduate School of Sciences, October, 2017

Supervisor: Assoc. Prof. Yüksel ŞAHİN

The illustration is, in general, the name given to the illustrations for explaining and describing a theme. The field of illustration has continued to evolve by separating to various branches since the industrial revolution. Illustration, made with traditional techniques up to 1980s, also became feasible with the help of digital drawing programs on the computer later on.

The concepts of fashion and illustration have influenced many areas in the past and today. These two concepts, combined in the lower theme, constitute the field of fashion illustration and have been applied (implemented) by various drawing techniques. Fashion illustrations except for the purposes such as definition, promotion, which were used in the past, evolve toward an artistic focus today. Following this evolution, current digital techniques moved in. As a result of the era we are in, digital technology also influences the field of fashion illustrations and takes place in fashion shows with mixed techniques. Transition of fashion illustrations to new courses from where they belong, can be observed in current approaches of fashion illustrations. In this study, a proposal has been developed in addition to current approaches. Within the proposal, a critical perspective is presented to the human body in the fashion sector. So, it is desired to be shown that fashion shows which turned into performance art can be made utilizing the fashion illustrations.

In the presented proposal for the work, the designs drawn by the author turned into a different fashion show technique, illustrating with digital techniques. With this study, it is argued that there might be different approaches and suggestions and the thesis is supported by the related literature.

Keywords: Fashion Design, Fashion Illustration, Fashion Show, Performance Art, Digital Technology.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilemeyen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı” yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

.....

Esra SUNERLİ

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmasının gerçekleştirilmesi sürecinde değerli bilgilerini sakınmadan paylaşan, desteklerini esirgemeyen, hem akademik çalışmalarla hem de hayatın diğer alanlarıyla ilgili birikimlerini benden eksik etmeyen saygıdeğer danışman hocam Doç. Yüksel ŞAHİN' e beni olduğumdan daha ileri seviyelere taşımaya yardımcı olduğu için teşekkür ederim.

Jüri üyeleri Yrd. Doç. Selda KOZBEKÇİ AYRANPINAR ve Yrd. Doç. Ece KANIŞKAN' a değerli görüş ve yorumları için teşekkür ederim.

Tez yazım sürecinde benden yardımlarını esirgemeyen Sümeyye ORUÇ ve Fulya KAYMAZ' a teşekkür ederim.

Bana her zaman, her türlü maddi ve manevi destek sağlayan annem Rabia SUNERLİ ve babam Erdoğan SUNERLİ' ye, son olarak varlıkları ve neşeleri için Ender SUNERLİ, Ayşen BANAZ SUNERLİ' ye, çok sevdiğim Lina Derin SUNERLİ' ye teşekkür ederim.

Esra SUNERLİ

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BAŞLIK SAYFASI	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar/ÇİZELGELER DİZİNİ	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	x
GÖRSELLER DİZİNİ	xi
GİRİŞ	1
1. MODA KAVRAMINA GENEL BAKIŞ.....	3
1.1. Moda Nedir?	3
1.2. Giyim ve Moda	3
2. İLLÜSTRASYON	5
2.1. İllüstrasyonun Tanımı.....	5
2.1.1. İllüstrasyonun kullanıldığı alanlar	7
2.1.1.1. Bilimsel ve teknik illüstrasyonlar	7
2.1.1.2. Basın-yayın illüstrasyonları.....	9
2.1.1.3. Reklam illüstrasyonları.....	12
2.1.1.4. Moda illüstrasyonları.....	16
3. MODA İLLÜSTRASYONLARI	20
3.1. Moda Tasarımında İllüstrasyonun Ortaya Çıkışı.....	20
3.1.1. Sanat akımlarının moda illüstrasyonlarına etkisi.....	21
3.1.2. Öncü moda illüstratörleri ve eserlerinden örnekler	23
3.2. Moda İllüstrasyonlarında Kullanılan Malzeme ve Teknikler.....	35

3.2.1 Fotoğrafın icadı ve moda illüstrasyonundaki değişimler	49
3.3. Güncel İllüstrasyon Örnekleri	52
4. MODA İLLÜSTRASYONUNA BİR ÖNERİ	64
4.1. Önerinin Konusu ve Amacı	64
4.2. Önerinin Problemi ve Önemi	64
4.3. Önerinin Uygulanışı	65
5. SONUÇ	75
KAYNAKÇA.....	76
ÖZGEÇMİŞ.....	83

GÖRSELLER DİZİNİ

Görsel 2.1. İspanyadaki Altamira mağarasından bir görüntü.....	6
Görsel 2.2. Vesalius, “cardiovascular system”, 1543, De humani corporis fabrica.....	8
Görsel 2. 3. Jeolojik karbon ayırımı illüstrasyonu.....	8
Görsel 2. 4. Ehret, “American Turk's-cap lily lilium superbum”, suluboya, 1740, Londra.....	9
Görsel 2.5. Görey,”Yurdu ordunun ve çalışan milletin gücü korur”, suluboya, tarihsiz, Ulusal Ekonomi ve Araştırma Kurumu, Emel Basımevi, İstanbul.....	10
Görsel 2.6. Görey, ilkokul birinci sınıflarda okutulan ‘Alfabe’kapağı, 1932.....	11
Görsel 2.7. Saint-Exupery, ‘Küçük Prens’ kapağı, suluboya, 1943, Fransa.....	12
Görsel 2.8. Nazan Erkmén, ‘Bir Bennudur İstanbul’ kapağı, 2010.....	12
Görsel 2.9. İhap Hulusi Görey’in Gripin markası için yaptığı reklam illüstrasyonu.....	13
Görsel 2.10. İhap Hulusi Görey’in Sümerbank markası için yaptığı reklam illüstrasyon.....	14
Görsel 2.11. İhap Hulusi Görey’in Beykoz markası için yaptığı reklam illüstrasyonu.....	15
Görsel 2.12. Erte, 32,5x25cm, mürekkep, dolmakalem ve suluboya,1915.....	16
Görsel 2.13. Lepape, 34x26cm, karakalem, guaj ve suluboya, 1922, Vogue UK.....	17
Görsel 2.14. Robert Bouche çizimi ile Nisan1958 Vogue kapağı.....	18
Görsel 2.15. Mustafa Soydan’ın Harper’s Bazaar Türkiye için yaptığı illüstrasyonu, 2016.....	19
Görsel 3.1. George Lepape çizimi ile Poul Poiret tasarımı.....	20
Görsel 3.2. Charles Dana Gibson çizimi ile Gibson Girl illüstrasyonu.....	22
Görsel 3.3. Bankst, dancing girl in ballet ‘Scheherazade’, 1910.....	24
Görsel 3.4. Bakst, Ballet Russes, 1912.....	24
Görsel 3.5. “La Servante Annamite”, lavi ve suluboya, 1920.....	25
Görsel 3.6. “La Biche”, lavi ve suluboya, 1922.....	26
Görsel 3.7. Iribe’nin çizimi ile Poiret tasarımı, 1908.....	27
Görsel 3.8. Lepape’nin çizimi ile Poiret tasarımı, 1911.....	28
Görsel 3.9. Lepape’nin çizimi ile Vogue dergisi kapağı Haziran, 1931.....	29

Görsel 3.10. Eric, “Evening Dresses”, suluboya ve guaj, 1945.....	30
Görsel 3.11. Eric, suluboya ve pastel boya, 1947.....	31
Görsel 3.12. Erte illüstrasyonları.....	32
Görsel 3.13. Erte, ‘The Saltwater Night’	33
Görsel 3.14. Blossac illüstrasyonları.....	33
Görsel 3.15. Lopez’in Vanity Fair dergisi için yaptığı bir illüstrasyon, 1983	34
Görsel 3.16. Lopez’in Vanity Fair dergisi için yaptığı bir illüstrasyon, 1981	34
Görsel 3.17. Cecil Beaton’ın yapmış olduğu lavi tekniğine bir örnek, 1953.....	36
Görsel 3.18. Suluboya tekniğine bir örnek.....	37
Görsel 3.19. Kömür kalem tekniğine bir örnek.....	38
Görsel 3.20. Kömür kalem tekniğine bir örnek.....	38
Görsel 3.21. Rapido kalem tekniğine bir örnek.....	39
Görsel 3.22. Kuru boya tekniğine bir örnek.....	40
Görsel 3.23. Guaj boya akrilik boya tekniğine bir örnek.....	41
Görsel 3.24. Pastel boya tekniğine bir örnek.....	42
Görsel 3.25. Ecoline boya tekniğine bir örnek.....	43
Görsel 3.26. Marker kalem tekniğine bir örnek.....	44
Görsel 3.27. Dijital tekniğe bir örnek.....	45
Görsel 3.28. Dijital tekniğe bir örnek.....	46
Görsel 3.29. Kolaj tekniğine bir örnek.....	47
Görsel 3.30. Karışık tekniğe bir örnek.....	48
Görsel 3.31. Ressam Goya tarafından yapılmış 4. Charles ve ailesinin resmi, 1800.....	50
Görsel 3.32. The Walter John Harwood ailesi fotoğrafı, 1870.....	50
Görsel 3.33. Pierre-Louise Pierson tarafından çekilmiş Virginia Oldoini fotoğrafı, 1863.....	51
Görsel 3.34. Katharine Asher illüstrasyonları.....	52
Görsel 3.35. Katharine Asher illüstrasyonları.....	53
Görsel 3.36. Nuno Da Costa illüstrasyonu.....	54
Görsel 3.37. Nuno Da Costa’nun resmetmiş olduğu Vogue dergisi kapağı.....	54
Görsel 3.38. Judith Van Den Hoek illüstrasyonlarından örnekler.....	55
Görsel 3.39. Sarah Beeton illüstrasyonu.....	56
Görsel 3.40. Elena Viltovskaia illüstrasyonlarından Elle dergisi örneği.....	57

Görsel 3.41.	Jeasuk Kim'in video sunumundan alınmış kesitler.....	58
Görsel 3.42.	Jeasuk Kim'in video sunumundan alınmış kesitler.....	59
Görsel 3.43.	Jeasuk Kim'in video sunumundan alınmış kesitler.....	59
Görsel 3.44.	Jeasuk Kim'in video sunumundan alınmış kesitler.....	60
Görsel 3.45.	Jeasuk Kim'in dış ortamla birleştirdiği illüstrasyonlarına örnekler.....	60
Görsel 3.46.	Shamekh Bluwi'nin video sunumundan alınmış kesitler.....	61
Görsel 3.47.	Shamekh Bluwi'nin video sunumundan alınmış kesitler.....	62
Görsel 3.48.	Shamekh Bluwi'nin video sunumundan alınmış kesit.....	62
Görsel 3.49.	Mustafa Soydan'ın burçlar için yapmış olduğu bir illüstrasyonu.....	63
Görsel 3.50.	Mustafa Soydan'ın Mercedes Benz Fashion Week illüstrasyonu.....	63
Görsel 4.1.	Bahar çiçekleri, Yazarın çektiği fotoğraf.....	66
Görsel 4.3.	2017-2018 İlkbahar/yaz koleksiyonu, Yazarın kendi tasarımları.....	66
Görsel 4.4.	2017-2018 İlkbahar/yaz koleksiyonu, Yazarın kendi tasarımları.....	66
Görsel 4.5.	Bahar çiçekleri, Yazarın çektiği fotoğraf.....	67
Görsel 4.6.	Bahar çiçekleri, Yazarın çektiği fotoğraf.....	67
Görsel 4.7.	2017-2018 İlkbahar/yaz koleksiyonu, Yazarın kendi tasarımları.....	67
Görsel 4.8.	2017-2018 İlkbahar/yaz koleksiyonu, Yazarın kendi tasarımları.....	67
Görsel 4.9.	Bahar çiçekleri, Yazarın çektiği fotoğraf.....	68
Görsel 4.10.	Bahar çiçekleri, Yazarın çektiği fotoğraflar.....	68
Görsel 4.11.	2017-2018 İlkbahar/yaz koleksiyonu, Yazarın kendi tasarımları.....	68
Görsel 4.12.	2017-2018 İlkbahar/yaz koleksiyonu, Yazarın kendi tasarımları.....	68
Görsel 4.13.	Bahar çiçekleri, Yazarın çektiği fotoğraf.....	69
Görsel 4.14.	2017-2018 İlkbahar/yaz koleksiyonu, Yazarın kendi tasarımları.....	69
Görsel 4.15.	2017-2018 İlkbahar/yaz koleksiyonu, Yazarın kendi tasarımları.....	69
Görsel 4.16.	Yazarın çektiği fotoğraf.....	70
Görsel 4.17.	Yazarın çektiği fotoğraf.....	70
Görsel 4.18.	2017-2018 İlkbahar/yaz koleksiyonu, Yazarın kendi tasarımları.....	70
Görsel 4.19.	2017-2018 İlkbahar/yaz koleksiyonu, Yazarın kendi tasarımları.....	70
Görsel 4.20.	2017-2018 İlkbahar/yaz koleksiyonu, Yazarın kendi tasarımları.....	70

Görsel 4.21.	Tez önerisinin sunum aşaması, Yazarın çektiği fotoğraf.....	72
Görsel 4.22.	Tez önerisinin sunum aşaması, Yazarın çektiği fotoğraf.....	72
Görsel 4.23.	Tez önerisinin sunum aşaması, Yazarın çektiği fotoğraf.....	72
Görsel 4.24.	Tez önerisinin sunum aşaması, Yazarın çektiği fotoğraf.....	72
Görsel 4.25.	Tez önerisinin sunum aşaması, Yazarın çektiği fotoğraf.....	73
Görsel 4.26.	Tez önerisinin sunum aşaması, Yazarın çektiği fotoğraf.....	73
Görsel 4.27.	Tez önerisinin sunum aşaması, Yazarın çektiği fotoğraf.....	73
Görsel 4.28.	Tez önerisinin sunum aşaması, Yazarın çektiği fotoğraf.....	73
Görsel 4.29.	Tez önerisinin sunum aşaması, Yazarın çektiği fotoğraf.....	74
Görsel 4.30.	Tez önerisinin sunum aşaması, Yazarın çektiği fotoğraf.....	74
Görsel 4.31.	Tez önerisinin sunum aşaması, Yazarın çektiği fotoğraflar.....	74

GİRİŞ

Mağara resimlerinden günümüze kadar geçen sürede, insanların birbiri ile iletişimini destekleyen ve sanatsal bir araç olan illüstrasyon alanı, bir çok disiplinde kendine yer bulmaktadır (Kutlu, 2015, s.49). İllüstrasyonun amacı, iletilmek istenen mesajın hedef kitleye en doğru, basit ve hızlı bir şekilde ulaştırmaktır. Berger'in de söylediği gibi; görme duyusu, bir konuşmayı algılamaktan daha hızlı bir şekilde beyne iletilmektedir (2010, s.7). Bundan yola çıkarak illüstrasyon için, kültürel farklılıkları olan toplumlarda bile kültürlerarası iletişimi sağlayan önemli bir sanatsal iletişim dili olduğunu söylemek mümkündür. Bu tezde, illüstrasyon alanının moda tasarım alanına katkıları üzerinde durularak I. Bölümde moda kavramının tanımı yapılmaktadır. Ayrıca modanın diğer alanlara nazaran daha çok giyim alanında varlık göstermesi incelenmektedir.

II. Bölümde illüstrasyon kavramı alanyazın araştırmaları sonucu farklı bakış açılarıyla anlatılmaktadır. İllüstrasyonun tanımı yapılarak, kullanıldığı alanlar incelenmektedir. İllüstrasyonun kendine yer bulduğu bilim-teknik, basın-yayın, reklamcılık ve moda alanları örnek görseller ile irdelenmektedir.

Tez kapsamında önemli bir yere sahip olan moda illüstrasyonları II. Bölümde değinildiğinden daha ayrıntılı olarak, III. Bölümde kendine yer bulmaktadır. Moda tasarım alanında illüstrasyonun ortaya çıkışı, mevcut süreçte sanat akımlarının moda illüstrasyonlarına etkileri bu bölümde incelenmektedir. Moda illüstrasyon tarihi için önemli yere sahip olan 1890-1930 yılları arasında yapılmış moda illüstrasyonu ve illüstratörleri yorumlanmaktadır. Moda illüstrasyonlarında kullanılan teknikler ve ihtiyaç duyulan malzemeler yine bu bölümde anlatılmakta olup, fotoğrafın icadının moda illüstrasyonlarına olan etkileri açıklanmaktadır.

Teknoloji ile gelişen dijital çizim programları sanatın bir çok alanına olduğu gibi illüstrasyon alanına da önemli katkılar yapmış ve yapmaya devam etmektedir. Moda illüstrasyon alanı da dijital teknolojinin etkisi altına girmiştir. Bu sebeple tez bağlamında, güncel moda illüstrasyon örnekleri ve illüstratörleri yine bu bölümde örneklendirilmektedir.

Tezin IV. Bölümünde; tez konusunun problemi bağlamında, teknoloji ile iç içe geçen moda sunumları, moda illüstrasyonları ve moda tasarımı alanlarında oluşan gelişmeler açıklanmaktadır. Bu gelişmeler aynı zamanda tezin sorunsalını da

oluşturmaktadır. Bu bağlamda, yapılan araştırmalar sonucunda geliştirilen öneri ile bu sorunsal irdelenerek, moda illüstrasyonu alanından moda sunumu aşamasında yararlanıp yararlanılamayacağı deneyimlenmiştir. Bu bölümde önerinin aşamaları açıklanmaktadır. Öneriyle, dikkatleri tasarımlara çekmekten öte, kadın bedeninin görünürlüğünü en aza indirgeyerek yazar tarafından hazırlanan illüstrasyonların dijital teknikler yardımıyla moda sunumu yapmaya olanaklı olup olmadığının gösterilmesi amaçlanmaktadır.

Sonuç kısmında ise tezin tümünde yapılan araştırmalar ve elde edilen veriler ışığında tartışılan konular ve sunulan öneri açıklanmaktadır.

1 MODA KAVRAMINA GENEL BAKIŞ

1.1 Moda Nedir?

İçinde bulunulan zamanın getirisi olarak, duymaya alışkın olunan ve artık yadırganmayan, sorgulanıp üzerinde düşünülmeyen moda kavramının tanımları çeşitli sözlüklerde aşağıdaki gibi yer almaktadır.

Türk Dil Kurumu'nun Türkçe sözlüğüne (1988, s.1032) göre moda;

1. *Değişiklik ihtiyacı veya süslenme özentisiyle toplum yaşamına giren geçici yenilik.*

2. *Belirli bir süre etkin olan toplumsal beğeni, bir şeye karşı gösterilen aşırı düşkünlük.*

3. *Geçici olarak yeniliğe ve toplumsal beğeniye uygun olan bir şey olmak, yaygın duruma gelmek, herkesçe kabul edilmek.*

İngilizce karşılığı 'fashion' olan moda; adet, usul, biçim, şekil, tarz, üslup, davranış, kibar sınıf hayatı, üst tabaka, yüksek zümre anlamlarını da içermektedir.¹

“Moda” günümüzde öncelikli olarak giyim ile özdeşleştirilse de içinde birçok anlam taşıyan ve birçok farklı konu için de kullanılabilen bir kavramdır. Moda, ilk olarak 17. yüzyıl sonunda tarz ve üslup olarak adlandırılmıştır. Bu adlandırma; içinde giyim kuşam anlayışını ve yaşam tarzını da barındırmaktadır. Fransızca'da façon kelimesi tarz ve üslup anlamındadır ve bu kelime İngilizce'ye fashion olarak geçtiğinden bu yana, “moda”nın adlandırılması başlamıştır (Waquet ve Laporte, 2011, s.7).

Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi'ne (1986, s.126) göre Latince bir sözcük olan modus; mode, tarz, biçim anlamına gelmektedir.

1.2 Giyim ve Moda

İnsanoğlunun varoluşundan bu yana ihtiyaç duyduğu temel gereksinimleri; barınma, beslenme ve giyinmedir. Örtünmeye duyulan ihtiyacın eski çağlarda insanların vücutlarını doğanın etkilerinden koruma düşüncesinden doğduğu söylenebilir. Daha sonra bu durum ihtiyaçtan öteye giderek üretim-tüketim ilişkisi

¹ Redhouse Sözlüğü (1987). s.380, İstanbul, Redhouse Yayınları

çerçevesinde gelişmelere malzeme olmuştur.

Giyinmek; nefes almak, yemek yemek ve uyumanın ardından gelen, insanların dördüncü bedensel ihtiyacı olarak insan bedeninin hissettiği en temel hazlardan birisidir. Bu durum giyinmekle çok yakından ilgili olan modayı oldukça önemli kılmaktadır (Watson, 2007, s.7).

Giyinme, cinsiyet, ait olunan sosyal statü ve kültürel davranışlar sergileyen bir eylemdir. Ancak geleneksel giyim alışkanlıklarının dışında, giyimin endüstriyel yaşam biçimiyle eklemlenmiş hali giyim ve giyinmeyi “moda” sözcüğü ile yakından ilişkilendirir. Moda, toplumsal olarak insanları etkilemekte ve hatta onları bir sosyal statüye ait olarak gösterebilmektedir. Modaya uygun giyinme, içinde bulunulmak istenen sosyal statüye de hizmet edebilmektedir.

Hakko, moda olgusunun insanlarda sebep olduğu değişim duygusunun nedenlerine ve modanın kapsamına aşağıdaki gibi değinmektedir:

Modayı konu alan eserlerin büyük bir bölümü giyimi, her şeyden önce kadının giyimini işlerler. Aralıksız biçimde yenilendikleri için hep canlı kalan bütün bir mesleki etkinlik, insan ilişkileri, efsane ve kuşkusuz büyük mali çıkarlar dünyası da yaratan moda olmuştur. Ne var ki moda, kadının örtünmesi ya da soyunmasıyla sınırlanamaz. Doğrusu, moda toplumsal yaşamın her alanına karışır. Beslenmeden konuta, otomobillerden ilaçlara, şarkılardan tatil tasarımlarına varıncaya kadar, bütün tüketim davranışları modanın damgasını taşıyor günümüze (1983, s.1).

Modanın etkili olduğu her alanda değişim duygusunu tetiklediği ve beslediği bilinmektedir. Hakko’nun da belirttiği gibi, modanın yaşamın her alanını kapsamı ancak zamanla giyim-kuşamla ilişkilendirilmesiyle moda tasarımı, daha çok giyim tasarımı literatüründe yer almıştır.

Moda tasarımının bir alan olarak yükselmesinde ilk dönem tasarımcılarından olan P. Poiret’in katkısının olduğu görülmektedir. Çalışma kapsamında ele alınan moda illüstrasyonu konusu, tasarımcının bu katkılarının birisidir. Ancak moda illüstrasyonu konusuna yer vermeden önce illüstrasyonun anlam ve kapsamına değinilmesi uygun olacaktır.

2 İLLÜSTRASYON

2.1 İllüstrasyonun Tanımı

13. yüzyılda ‘parıltı’ (dikkat çeken) anlamına gelen illüstrasyon sözcüğü, 15. yüzyılın başında ‘belirti, gösterge’ olarak tanımlanmaktadır. Eski Fransızca’da; ‘görünüm’, Latince’de; ‘ışıklı sunum’, edebi yazı dilinde ‘aydınlatmak’, ‘açıklığa kavuşturmak, açıklamak, sunmak’, günümüz İngilizcesinde de ‘örnekleme’ anlamına gelmektedir.²

Bir fikri görselleştirip sunmak için iyi bir araç olan resimleme (illüstrasyon), Latince ‘Lustrare’ kökünden gelmektedir ve o fikri anlaşılır yapmaktır. İllüstrasyon aynı zamanda metnin veya konunun içinde yer alan çizimlere verilen isimdir. Asıl amacı bir fikri daha etkili ve verimli açıklamak, aydınlatmaktır (Gikonv, 1991, s. 23).

İllüstrasyonun Türkçeye karşılık gelen anlamı ‘resimleme’dir. Resimleme; konunun açıklanması ve yorumlanması amacıyla yapılır (Sürmeli, 2004, s.24). Turani ise (1998, s.71) illüstrasyonu kitap içindeki bir yazıyı açıklayan ya da süsleyen resim olarak ifade eder. Türk Dil Kurumu’na göre illüstrasyon; “1. Resimlerle süsleme. 2. Kitap içindeki bir yazıyı açıklayan veya süsleyen resim.”³ olarak tanımlanmaktadır. Ambrose ve Harris’e göre ise illüstrasyon; açıklamak, örneklendirmek ya da süslemek amaçlı resimlendirme çalışmasıdır (2010, s.23).

Kaptan’ın Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi’nden yaptığı aktarıma göre ise illüstrasyon; “ bir metnin anlamını genişletmek, ona açıklık getirmek ya da metni daha ilginç kılmak için kullanılan resimdir.”(Demirel, 2005, s.161). Fleishman’a göre ise İllüstrasyon ; “... yazılı sözlü yada elektronik bir metne eşlik eden ve onu tamamlayan bir çizim, fotoğraf ya da şeklin üretim ya da hazırlama sanatı veya sürecidir” (2004, s. 3). Dalley ise illüstrasyonu tarihsel süreçte ele alarak tanımlamaktadır:

İllüstrasyon; M.Ö. 1900’lü yıllara dayanan, bilinen ilk illüstre edilmiş el yazması kitap olan The Egyptian Books of The Dead and the Ramessum Papyrus’dan beri kitaplarda öyküsel bir yardımcı olarak hizmet etmiştir. Ortaçağ el yazması resimleme sanatı, daha sonraki basılı kitap illüstrasyonlarının şüphesiz ki müjdecisi olmuştur (1980, s.10).

² Online Etymology Dictionary, © 2010 Douglas Harper ([http-1](http://1)).

³ Türk Dil Kurumu (1988). Türkçe Sözlük s.699, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basım Evi

İllüstrasyon için; çizim yapmak, tasarlanana hatta fikirleri iletmekte işe yarayan evrimsel bir araç da denilebilir. Çünkü ilk çağlardan bu yana mağara duvarlarına yapılan çizimler, göstermeye ve anlatmaya yönelik kanıtlardır. Sözelimi Altamira mağarasındaki illüstrasyonlar dönem hakkında açıklayıcı bilgiler içermektedir (Bkz. Görsel 2.1).

Görsel 2.1. İspanyadaki Altamira mağarasından bir görüntü (<http-2>).

İllüstrasyon, tanıtım amaçlı kullanımına başvurulduğu dönemden günümüze kadar, çeşitli teknikler ile birlikte kullanıldığı bilinmektedir. İllüstrasyon tekniği; günümüz teknolojik gelişmeleri de göz önünde bulundurulduğunda boya ile elde yapılan illüstrasyonlardan dijital illüstrasyonlara kadar oldukça geniş bir yelpazeyi içermektedir.

Dalley; bütün görsel sanatların kendisini görüntünün üretimine adanmış olduğunu belirterek, bu görüntülerin belirli bir bilginin iletilmesi için kullanıldığında illüstrasyona başvurulduğunu ve sanatsal ifade biçimi olarak adlandırıldığını, sanat ve illüstrasyonun da hiç bir zaman tümüyle birbirinden ayrılamadığını söyler.

Dalley, illüstrasyonun geleneksel sanat becerileri ve tekniklerine aşırı derecede bağlı olduğunu ifade ederek illüstrasyonun genellikle sanatı, ticari bir durumu ifade etmek için benimsediğini ve bu nedenle sosyal ve ekonomik taleplerin illüstrasyonun şekil ve içeriğini belirlediğinin altını çizer (1980, s.10).

2.1.1 İllüstrasyonun kullanıldığı alanlar

İllüstrasyonun kullanıldığı alanlara bağlı olarak; doğa tarihi illüstrasyonları, tıbbi illüstrasyonlar, adli illüstrasyonlar, teknik illüstrasyonlar, bilgi ve istatistik illüstrasyonları, moda illüstrasyonları, reklam illüstrasyonları, yayın illüstrasyonları gibi adlar verilebilir (Jennings, 1987, s.12-61).

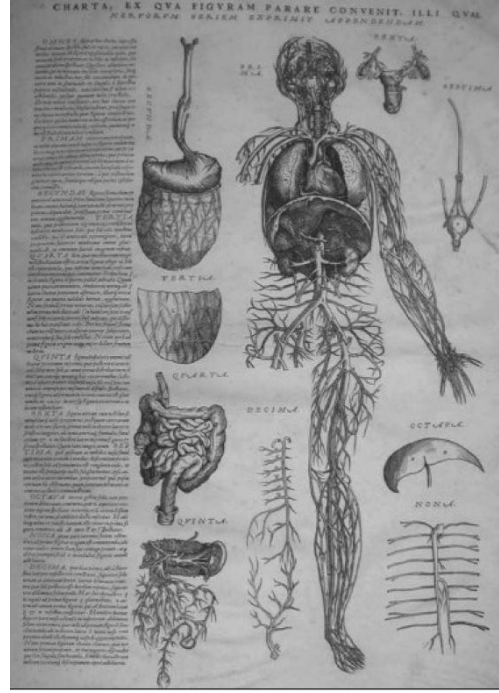
İllüstrasyonlar, kullanım alanları açısından dört grupta toplanabilir.

2.1.1.1 Bilimsel ve teknik illüstrasyonlar

Genellikle medikal alanda olmak üzere, botanik, mekanik, jeoloji gibi uzmanlık alanları içinde öğretici ve tanımlayıcı amaçlarla yapılan açıklayıcı ve ayrıntılı illüstrasyonlardır. İllüstrasyon, özellikle tıp alanında bedenin anatomik yapısının, iç organların ve diğer ayrıntılı unsurların açıkça gösterilmesi gerektiği için tercih edilmektedir. Fotoğraflama teknolojisi gelişmiş olsa da, medikal fotoğraflamada bedende bulunan vücut sıvıları ve kanın hareketi nedeniyle bir illüstrasyon kadar ayrıntılı fotoğraflama yapılamamaktadır. İllüstratör⁴; daha önemli olanı vurgulamak için, gerektiğinde sadeleştirme ve gerçeklik duygusunu etkilemeyecek kadar abartma yöntemlerine başvurarak, bir fotoğraf makinesinden daha fazlasını yapabilir. İllüstrasyonun medikal alandaki önemine değinen Özdemir vd.; aşağıdaki açıklamayla konuyu aydınlatmaktadırlar.

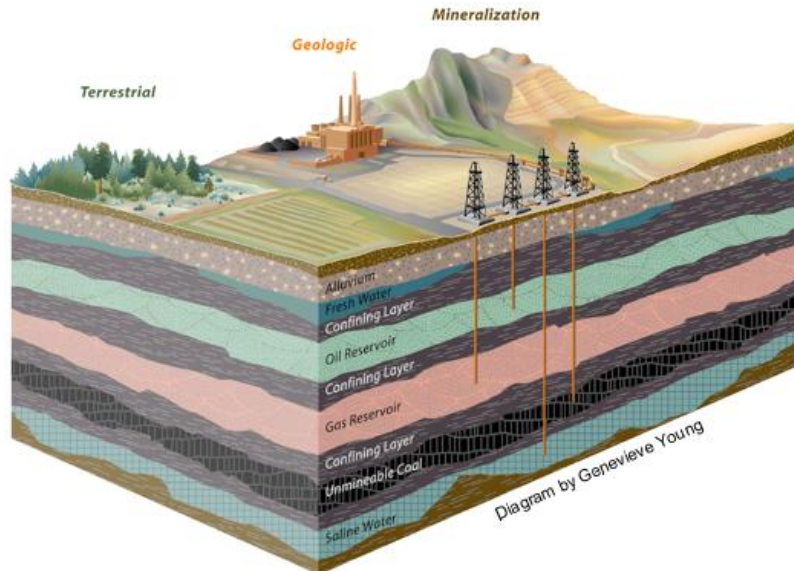
İllüstrasyon, tıp bilimi içinde başlangıcından bugüne dek etkin olarak yer almakta olan bir sanat dalıdır. Başta eğitim ve bilimsel amaçlar olmak üzere birçok alanda illüstrasyonu etkin olarak kullanmak, günümüz tıp biliminde artık bir zorunluluk haline gelmiştir. Tıp eğitiminin görsel materyallerden faydalanmadığı hiç bir safhasının olmadığı göz önüne alınırsa, kaliteli bir eğitimin bir parçası da yeterli bilimsel düzeye sahip tıbbi illüstrasyondur (2003, s.248).

⁴ En. Dergi, kitap, reklam gibi şeyler için resim çizen veya oluşturan kişi (<http-3>).

Görsel 2.2. Vesalius, “cardiovascular system”, 1543, *De humani corporis fabrica* (<http-4>).

Medikal illüstrasyona verilebilecek örneklerden birisi 1543 yılına ait olan, insan bedeninin damar örüntüsünü ve iç organlarını gösteren görseldir (Bkz. Görsel 2.2). Aşağıda ise teknik illüstrasyonu yer alan jeoloji alanında çizilmiş bir görsel yer almaktadır. Burada toprak katmanları bir pasta dilimi gibi kesit halinde verilerek anlatılmaktadır (Bkz. Görsel 2.3).

Görsel 2. 3. Jeolojik karbon ayırımı illüstrasyonu (<http-5>).

Görsel 2. 4. Ehret, “American Turk's-cap lily *lilium superbum*”, suluboya, 1740, Londra (<http-6>).

İllüstrasyonun kullanıldığı tarihsel süreçte en yaygın kullanılan alanlarından bazıları da botanik, bitki, flora ve hayvan konulu illüstrasyonlardır (Bkz. Görsel 2.4). Görselde yer alan küpeli çiçeği genel yapısı; yapraklar, açmamış tomurcukları ve tam açmış çiçekleri ile resmedilmiştir.

2.1.1.2 Basın-yayın illüstrasyonları

Basın-yayın illüstrasyonları genellikle basın ve yayın organlarınınca kullanılan illüstrasyonlardır. Bunlar gazete, afiş, dergi, poster ve kitap gibi yayın araçlarında görülürler. Editoryal illüstrasyon olarak da isimlendirmektedir. Bu illüstrasyonlar bir metinle birlikte var olurlar ve illüstratör genellikle o metnin dikkat çeken noktalarını cımbızlayıp resmeder. Basın yayın illüstrasyonlarının amacı okunacak metni betimleyerek okunmasını ve anlaşılmasını kolaylaştırmaktır. Bir diğer açıdan ise amaç, özellikle gazete illüstrasyonlarında okuyucuyu gündemle, politikayla, dünya olayları ve insani durumlar ile ilgili düşündürmektir (Dağ, 2012, s.264).

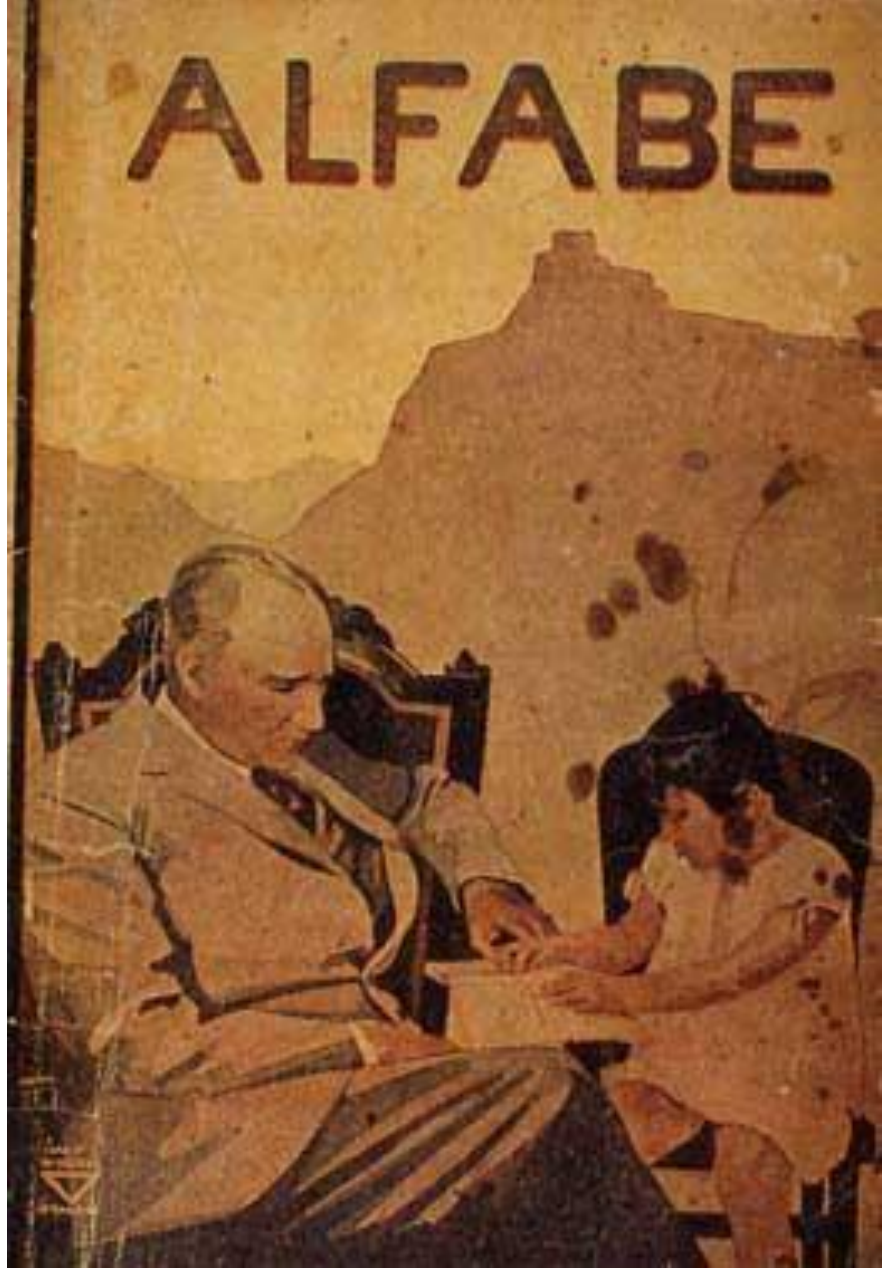
Günümüzde, özellikle çocuk kitaplarında çokça illüstrasyon örneği görülmektedir. Bunun sebebi olarak çocukların okuma-anlama yetilerinin henüz

çok gelişmiş olmayışı ve illüstrasyonun ilgi çekme ve anlatmada iyi bir araç oluşu gösterilebilir.

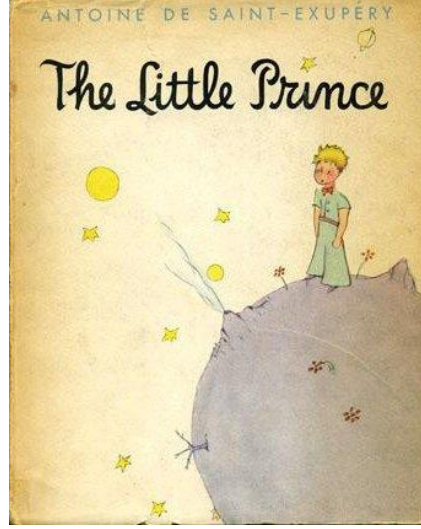
Görsel 2.5. Görey, "Yurdu ordunun ve çalışan milletin gücü korur", suluboya, tarihsiz, Ulusal Ekonomi ve Araştırma Kurumu, Emel Basımevi, İstanbul ([http-7](http://7)).

Basın-yayın illüstrasyonları alanında 1920-1986 yılları arasında çalışmaları olan İhâp Hulusî Görey'in illüstrasyonları dikkate değerdir. İhâp Hulusî Görey'in çizmiş olduğu afişte (Bkz. Görsel 2.5) çalışan insanlar ve bir asker resmedilmiştir. "Yurdu ordunun ve çalışan milletin gücü korur" metnini de içeren bu afiş illüstrasyonu Ulusal Ekonomi ve Arttırma Kurumu'na çizdirilmiştir.

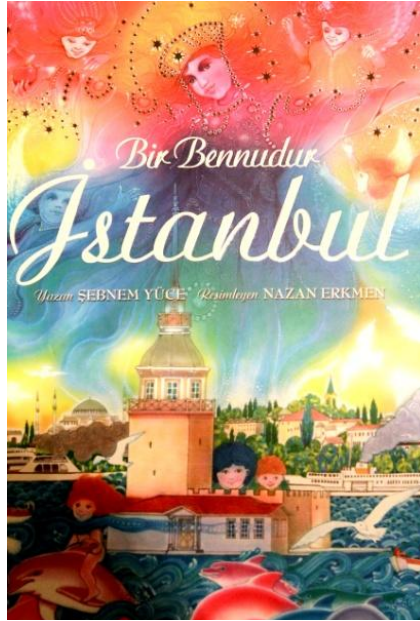
Görsel 2.6. Görey, ilkokul birinci sınıflarda okutulan 'Alfabe'kapağı, 1932 (<http-8>).

1932 yılında yine İhâp Hulusî Görey'in çizdiği bu illüstrasyon (Bkz. Görsel 2.6) iyi resmedilmiş bir Atatürk ve Ülkü Adatepe tasviri ile Alfabe kitap kapağı olarak basılmıştır.

Görsel 2.7. Saint-Exupéry, 'Küçük Prens' kapağı, suluboya, 1943, Fransa (<http-9>).

Basın-yayın illüstrasyonları arasında kitap kapakları da önemli bir yer tutar. “Küçük Prens” yazarı olan Antonie De Saint-Exupery kendi illüstrasyonlarına kitabında yer vermesi ile ünlüdür. Yukarıda yer alan kitap kapağı (Bkz. Görsel 2.7) suluboya tekniği ile boyanarak bir çocuk kitabı için basılmıştır.

Görsel 2.8. Nazan Erkmen, 'Bir Bennudur İstanbul' kapağı, 2010 (<http-10>).

Yukarıda, illüstrasyon alanına yaptığı katkıları yadsınamayan Prof. Dr. Nazan Erkmen'in 'Bir Bennudur İstanbul' kitap kapağında kullanılan çalışması görülmektedir.

2.1.1.3 Reklam illüstrasyonları

Ticari kaygının olduğu ürünlerin üretiminden pazara sunulup tüketiciye ulaşmasını sağlama sürecinde başvuru illüstrasyonlardır. Bir ürün ya da hizmeti tanıtmaya yönelik yapılan bu tür çalışmalarda ayrıntılar dikkat çeker. Sinema, tiyatro ve konser afişlerinde, besin ambalajlarında uygulandığı gibi bir ürünün tanıtımı ve satışına yönelik olarak da kullanılır. Bu tür reklam illüstrasyonlarında tüketiciyi o ürünü satın almaya ikna etmek amaçlanır. Sözgelimi ayrıntılı olarak açıklanan rahatsızlıklara iyi geleceği iddiasını taşıyan ve İhap Hulusi Görey'in hazırladığı "Gripin" illüstrasyonunda bu acıları yansıtan bir genç kadın yüzü dikkat çeker. Rahatsızlığın kesin çaresi olduğunu ifade etmek için paketi açık bir biçimde illüstre edilen "Gripin" hapı, kullanılmaya hazır olarak algılanmaktadır (Bkz. Görsel 2.8).

Görsel 2.9. İhap Hulusi Görey'in Gripin markası için yaptığı reklam illüstrasyonu (<http-11>).

Görsel 2.10. İhap Hulusi Görey'in Sümerbank markası için yaptığı reklam illüstrasyonu (<http-12>).

Reklam illüstrasyonlarına İhap Hulusi Görey'in Sümerbank için hazırladığı illüstrasyonlar örnek verilebilir (Bkz. Görsel 2,9). Sol tarafta yer alan ve 1960'lı yıllara ait olduğu düşünülen illüstrasyonda dönemin şıklığını yansıtan kadın ve erkek figürleri, Sümerbank kumaşına dolanmış ve aynı zamanda şık giyimli olarak resmedilmişlerdir. Sağ taraftaki illüstrasyonda ise toplumun farklı kesiminden iki figür kendi yaşam kültürlerini yansıtan giyimleri ile resmedilmişlerdir. Bu illüstrasyon, köylü ve şehirli vatandaşın aradığı her kumaşı Sümerbank'ta bulabileceğini ifade etmektedir.

Yine İhap Hulusi Görey’e ait Sümerbank Beykoz kunduraları reklam illüstrasyonunda martılar eşliğinde bir çift deri erkek ayakkabısı İstanbul esintisi ile resmedilmiştir (Bkz. Görsel 2.10). Burada illüstratör, alıcılara kundura derisinin bir martı gibi su geçirmez olduğu mesajını alt metinde yazarak vermektedir. Afiş, ayrıca İstanbul beyefendisi çağrışımını yapmaktadır.

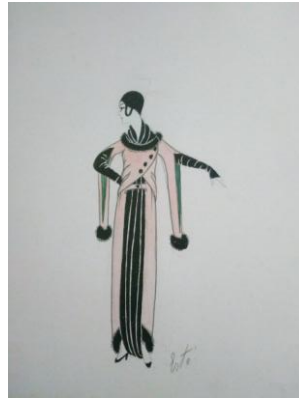
Görsel 2.11. İhap Hulusi Görey'in Beykoz markası için yaptığı reklam illüstrasyonu (<http-13>).

2.1.1.4. Moda illüstrasyonları

Reklam illüstrasyonları içerisinde sayabileceğimiz moda illüstrasyonları, insan figürünü baz alarak hazırlanmış etkili, çarpıcı ve genellikle abartılı tasarımlardır. Moda illüstrasyonlarının temel amacı, bir görüntüyü ya da ürünü satmaktır. Bu bir reklamdır, göz alıcı olmalı, müşterilerin dikkatini çekmelidir (Hidayetoğlu, 2008, s.30). Moda illüstrasyonu sayesinde giysilerin vücutta duruşu, hareket halinde bir figürün resmedilişi ile giysinin hareketliliği anlatılır. Ayrıca modellerde kullanılan saç ve aksesuarlar da dönemin modasını yansıtır.

Şahin'e göre, moda illüstrasyonunda geçmişte amaç terziye dikilecek modeli tanımlamakken, günümüzde bu amaç reklam ve satıştır. Ancak moda illüstrasyonu sadece reklam amaçlı değildir. Bazen bir katalogun içinde yer alabilir. Moda çizimleri, fotoğrafın modada kullanılmasına kadar olan süreçte modanın tanıtımında ve basında tercih edilmiştir (2009, s.3). Bu bağlamda terziye diktirilecek olan modelin tanımlanmasında moda illüstrasyonu önem taşımıştır.

“19. Yüzyıldan itibaren moda tasarımı eğitimi ve sektörüne bağlı olarak gelişen bu alan, eski kaynaklarda giyim kuşam biçimlerini ifade etmekte faydalanılan bir alan olmuştur” (Şahin, 2009, s.4).

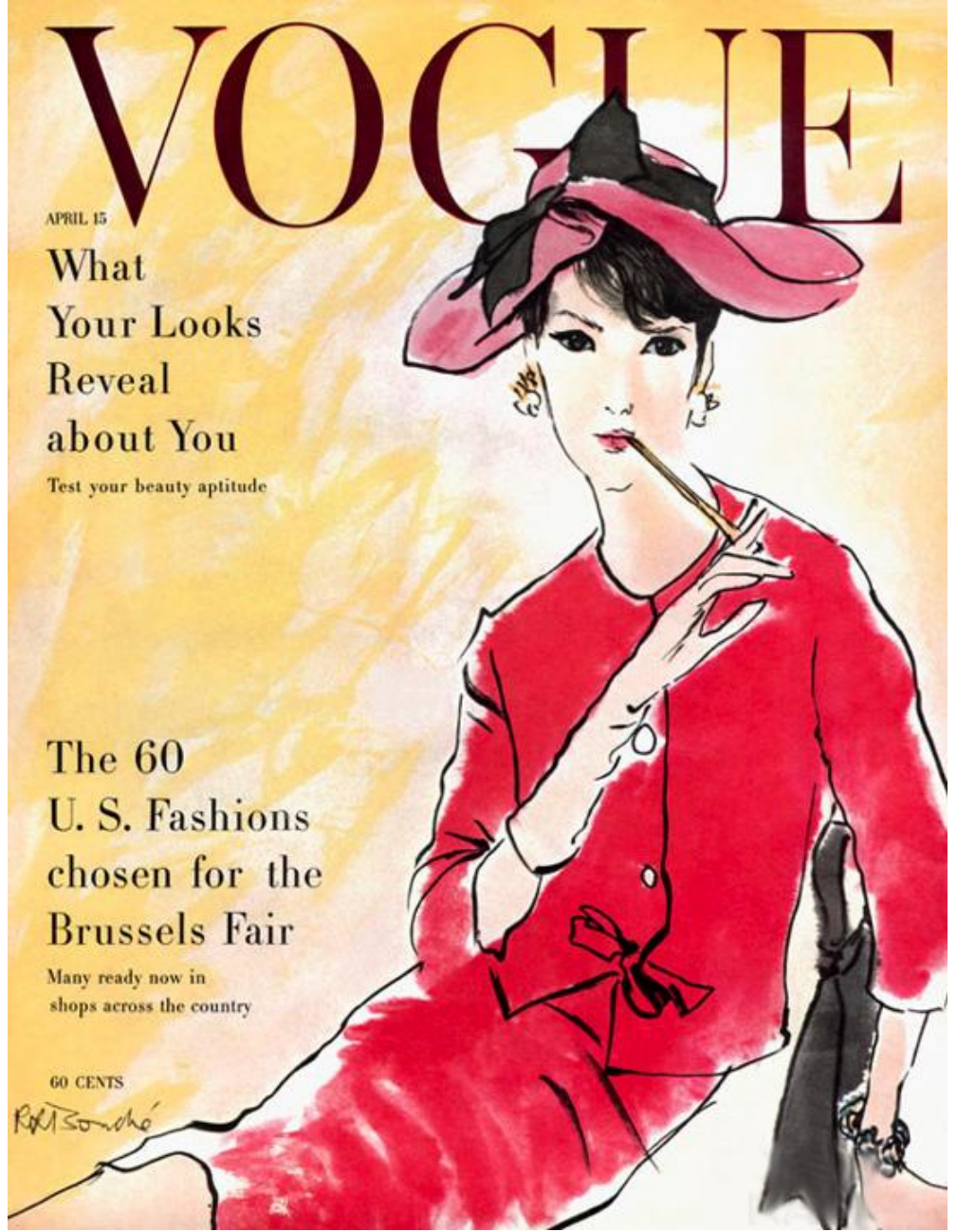
Görsel 2.12. Erte, 32,5x25cm, mürekkep, dolmakalem ve suluboya,1915 (Chariau, 2010, s.53).

Erken dönem moda illüstrasyonuna örnek teşkil eden Erte'ye ait bu illüstrasyonda, figür zarif bir duruşla resmedilmiştir. Çizilen tasarımda kumaşın doğru bir şekilde ve yer çekimini de göz önünde bulundurularak resmedildiği hissedilmektedir. Figür kolları açık bir şekilde çizildiğinden dolayı tasarımın ayrıntıları daha net bir şekilde görülebilmektedir. Bu moda illüstrasyonunda konturlar siyah mürekkepli kalem ile çizilip renklendirme suluboya ile yapılmıştır.

Görsel 2.13. *Lepape, 34x26cm, karakalem, guaj ve suluboya, 1922, Vogue UK (Chariou, 2010, s.55).*

Moda illüstrasyonunun en çok kullanıldığı alanlardan birisi moda dergileridir. Lepape'nin Vogue dergisi için çizdiği 1922 tarihli bu illüstrasyonunda kompozisyon ağırlığı dikkat çeker. Burada anne ve çocuk ilişkisi resmedilmiştir. Kadın ve çocuk arasındaki sıcak sevgi bağı ve umutla bir yere baktıkları hissedilebilmektedir. Kadının kıyafetinde canlı bir renk ve Japon kimonolarının etnik desenleri gözlemlenebilmektedir. Çocuk giysisi androjen bir tasarım ile yorumlanmıştır.

Görsel 2.14. Robert Bouche çizimi ile Nisan 1958 Vogue kapağı (<http-14>).

Bouche, yukarıda yer alan illüstrasyonunu, 1958 yılı Vogue dergisi kapağı için çizmiştir. İllüstrasyonunda, dönemin modern kadın görünüşünü; jest, mimik ve giyim tarzı ile yansıtmayı başarmıştır.

Görsel 2.15. Mustafa Soydan'ın Harper's Bazaar Türkiye için yaptığı illüstrasyonu, 2016 (<http-15>).

Önemli Türk moda illüstratörlerinden olan Mustafa Soydan'ın Harper's Bazaar dergisi için yapmış olduğu illüstrasyonunda, figürü kara kalem ile giysiyi ise suluboya ile renklendirdiği anlaşılmaktadır. Soydan'ın illüstrasyonunda kırmızı renk ve tonlarının hakimiyeti açıkça görülmektedir.

3 MODA İLLÜSTRASYONLARI

3.1 Moda Tasarımında İllüstrasyonun Ortaya Çıkışı

İllüstrasyon fikrinin ilk olarak soylu ailelerin, kendilerini resmettirerek kalıcı hale getirme isteğinden çıktığı söylenebilir. Bu resimlere bakıldığında, dönemin giyim anlayışının, kıyafetlerde kullanılan kumaşın, malzemenin, dikimde kullanılan teknik ve biçimin oldukça gerçekçi bir biçimde ifade edildiği görülür. Tabi ki bu resimler ait olduğu dönemin giyim anlayışının yansıtıldığı önemli birer belge niteliği taşımaktadırlar.

19. yüzyılda Avrupa’da başta Paul Poiret olmak üzere Jacques Doucet, Doeuillet, Fortuny, Paquin gibi birçok tasarımcı moda eğilimlerinin oluşmasını sağlayarak, dönemin moda dergilerinde varlık göstermişlerdir. Moda tasarımcıları genellikle tasarımlarını illüstratörlere çizdirerek, (Bkz. Görsel 3.1) okuyuculara tasarımlarını bu şekilde betimlemiş ve ipuçları vermiştir (Şahin, 2009, s.5).

Görsel 3.1. George Lepape çizimi ile Poul Poiret tasarımı (Seeling, 2000, s.72).

Lussier, moda illüstrasyonunun Poul Poiret’in kendi tasarımlarını illüstratörlere çizdirmesi ile ortaya çıkan bir kavram olduğu görüşündedir.

Tasarımcı önceleri koleksiyonlarını Paul Iribe'ye sonra ise Georges Lepape'ye çizdirmiştir. Bu yaklaşım tasarımcılar ve illüstratörler arasında bir etkileşimi ortaya çıkararak yeni bir alanın doğuşuna öncülük eder (2003, s.77).

McDowell'a göre önceleri asıl amacı terziye model ve dikiş ayrıntısı tanımlamak olan moda illüstrasyonları zamanla gerçek bir iş alanına dönüşmüştür. Tasarımın tanıtımı ve reklamı için Gazette du Bon Ton, Vogue, Harper's Bazaar gibi dergiler kullanılarak illüstrasyonlar basılmıştır. Zamanla bir tüketici kitlesine kavuşmuş olan moda için, moda illüstrasyonları dönemin giyim tarzını yansıtan belgeler haline gelmişlerdir (Chariau, 2010, s.10-11).

Şahin'e göre moda tasarım öğelerinin tanımlanması için illüstrasyona ihtiyaç duyulmaktadır. İllüstrasyonların yapılması ve yayınlanması içinse, resamlara ve gazetecilere rol düşmektedir (2009, s.5). Bu doğrultuda günümüz illüstrasyon anlayışına bakıldığında görüyoruz ki artık terziye bir model tanımlamaktan çok tanıtım ve reklam amaçlı ya da bunların tamamen dışında sanatsal amaçlı illüstrasyonlar yapılmaktadır.

3.1.1. Sanat akımlarının moda illüstrasyonlarına etkisi

Sanat akımları birçok sanat alanını etkilediği gibi moda illüstrasyonlarında da yadsınamayacak değişimlere yol açmış ve açmaya devam etmektedir. Moda ile doğrudan etkileşimini gözlemleyebildiğimiz dört sanat akımından bahsetmek mümkünken moda illüstrasyonu için durum daha farklıdır. Özüdoğru'ya göre Kübizm, Sürrealizm, Fütürizm ve Konstrüktivizm sanat akımları modaya yön vermiş akımlardır (2013, s.216). Ancak Morris'e göre moda illüstratörleri en çok Art Nouveau, Art Deco stillerinden ve Sürrealizm sanat akımından etkilenmişlerdir (2006, s.82).

Alphonse Mucha'nın, zarif dekoratif süslemelerin ön plana çıktığı, kıvrımların ve bitkisel desenlerin sıklıkla kullanıldığı bir stil olan Art Nouveau stili kapsamında kıvrak ve akıcı çizgileriyle yaratmış olduğu resim anlayışı, Charles Dana Gibson'ın 'Gibson Girl' çizimlerine ilham olarak, moda illüstrasyonunda belirgin hal almıştır. Gibson Girl olarak adlandırılan bu figürler 1900'lerin başında ideal Amerikan kadın tipine atıfta bulunmaktadır. Charles Dana Gibson'ı oldukça

nl yapan bu uzun, zayıf ve modern görünümlü kadın figürlerinden oluşan mürekkepli kalemle çizilmiş illüstrasyon anlayışı Time, Life ve Harper's Bazaar gibi dergilerde kendine yer bulmuştur (Morris, 2006, s.82-83).

Görsel 3.2. Charles Dana Gibson izimi ile Gibson Girl illüstrasyonu (<http://16>).

Svendsen'in belirttiğine göre; modanın sanat ile birlikte anılmasına sebep olan Paul Poiret'in daha 1913 yılında "Ben bir sanatçıyım, giysi üreticisi değil." demesi ve tasarımlarını illüstratörlere izdirmesi, bu illüstrasyonlarda sanat akımları ve stillerinin etkisinin gözlemlenmesi sanat akımlarının moda illüstrasyonlarına olan etkisinin belirgin örnekleridir (2008, s.88).

nl Ballet Russes'in kostüm tasarımcısı olan ve canlı, parlak renk kullanım anlayışıyla Art Nouveau'ya meydan okuyan Leon Bakst (1866-1924), Oryantalizm esintilerini moda illüstrasyonuna taşımuştur. Paul Poiret de bundan etkilenerek tasarımlarına Oryantalizmin etkilerini yansıtmıştır. Georges Lepape'nin de çoğu çiziminde görebileceğimiz bu renklilik, suluboya ve kontur çizgileriyle sağlanmıştır.

Morris'e göre; Art Nouveau stilini takiben moda illüstrasyonlarına bir diğer etki Art Deco stili ile grlmştur. Neoklasik, oryantal ve daha modernist dokunuşlarla minimalist bir stil oluşturabilen Art Deco, daha çok mimaride grlmştur. Her ne kadar modern ve özgün görünse de temelinde Art Nouveau ve Kübizm gibi çeşitli kaynakların etkisi altındadır. Mimari ve grafiksel unsurların

yanı sıra 1930’larda moda ve tekstil alanında da oldukça yaygınlaşmıştır. Bu süreçte Art Nouveau’nın ağır bezemeli görünümünü Art Deco’nun renkliliği almıştır. Yine de Art Nouveau’da olduğu gibi Gotik bezemelerden de yararlanır. Moda illüstrasyonu alanında Art Deco’nun öncülerinden sayılabilecek oldukça önemli tasarımcılar içinde çizim yapmış olan illüstratörler Erte ve George Lepape’dir (2006, s.83-84).

Tüm bunların akabinde gelişen Sürrealizm akımı, düşünceleri başka şekilde aktarma şeklinden ötürü birçok sanat dalını etkilemesinin yanı sıra modayı da önemli ölçüde içine çekmiş ve modanın doğasına, mecaz anlamlar yüklemiştir. Chanel, Modernizm’in işlevselci yanını temsil ederken, Elsa Schiaparelli Sürrealizme yönelmiş ve modayı Sürrealizm akımının bir parçası haline getirmek için Salvador Dali ile işbirliğine girmiştir. Schiaparelli, tasarımlarında jelatin ve cam gibi malzemeleri kullanmaya başlamış, ayakkabı şeklinde şapkalar tasarlayarak avangart stratejilere öncülük ederek, alışılmadık renk ve malzemeleri ilk uygulayan moda tasarımcısı olmuştur (Koç ve Şoher, 2015, s.175). Moda illüstrasyonu alanında Sürrealizm sanat akımına örnek olarak gösterilebilecek illüstratörlerden bazıları Antonio Lopez, Mats Gustafson olmasının yanı sıra Erte ve Lepape de bu akım içinde varlık göstermiş illüstratörlerdir.

3.1.2. Öncü moda illüstratörleri ve eserlerinden örnekler

Geçmişin moda illüstratörleri günümüz fotoğrafçıları kadar ünlü sanatçılardır. Leon Bakst, Erte, Georges Lepape, Paul Iribe, Eduardo Benito, Drian gibi illüstratörler buna örnek gösterilebilir. Bu illüstratörler kariyerlerine 1900’lerin Fransız moda dergisi “Gazette du Bon Ton”da başlamışlardır. Söz konusu dönemlerde çizimler öncelikle sadece çizgi şeklinde basılmış ve daha sonra her biri elle renklendirilmiştir. Gazette du Bonton ile başlayan moda illüstrasyonunun basılı hale getirilmesi 1920’lerde Vogue ve Harper’s Bazaar ile devam etmiştir. Bu dergiler o günün önde gelen sanatçıları halka tanıtmış ve onları ünlü yapmıştır. Günümüzde ise her ne kadar reklam amaçlı olmasa da illüstrasyon geleneğinin, modern insanda gelişen sanat anlayışı ile güncel hale geldiğini ve çeşitli tekniklerin bir arada kullanılarak daha yenilikçi yaklaşımlar yakalandığını söylenebilir.

- **Leon Bakst (1866-1924)**

Rusya doğumlu olan Bakst, sanat kariyerine dergilerde illüstratör olarak başlamıştır. Avrupa'ya seyahati sonrasında 1906 yılında Yelizaveta Zvantseva özel sanat okulunda öğretmenlik yapan Bakst, şöhreti Ballet Russes kostüm tasarımları yaparak yakalamıştır. 1910 yılında sahnelenen 'Scheherezade' (Şehrazad) isimli eser için yaptığı tasarımlarla haute-couture alanında oryantalist etkiler yaratarak moda tasarımcıları tarafından benimsenmeye başlamıştır.⁵

Aşağıda yer alan illüstrasyon, Şehrazad oyununun “dancing girl” karakteri için tasarlanmış olan bir çizimdir. Figür hareket halindeyken resmedilmiş ve giysi o hareketin doğal akışına uygun olarak çizilmiştir.

Görsel 3.3. Bakst, *dancing girl in ballet 'Scheherazade'*, 1910 (<http-17>).

Görsel 3.4. Bakst, *Ballet Russes*, 1912 (<http-18>).

⁵ (<http-19>).

- **Andre Edouard Marty (1882-1974)**

Sanatçı olmasının yanı sıra, bir felsefe öğrencisi de olan Andre Marty, Paris'te Ecole des Beux-Arts'dan mezun olmuştur. Famina, Vogue, L'illustration des Modes ve Harper's Bazaar'da çalışmıştır ve çeşitli oyun setlerini ve posterlerini tasarlamıştır. Çoğu tasarımı vazolara çeşitli aksesuarlara kopyalanıp uygulanmıştır. Moda illüstrasyon alanında önemli bir yere sahiptir (Chariau, 2010, s.236).

Görsel 3.5. “La Servante Annamite”, lavi ve suluboya, 1920 (Chariau, 2010, s.45).

Sanatçının illüstrasyonunda (Bkz. Görsel 3.5.) duruşuyla ve kıyafetleriyle tam bir Japon gibi tasvir edilmiş olan üst sınıf kadının, Japon bir terzi tarafından prova edilmesi canlandırılmaktadır. Renkler tek ton olarak kullanılmış ve parlamalar ışık gölge ile anlatılmıştır. Eller ve ayaklara mankensi bir duruş verildiği görülmektedir. Marty'nin ressam yönü terzinin ifadesi ile belirginleşmektedir. Terzinin yüz ifadesinden ve beden dilinden işine gösterdiği özen analiz edilebilmektedir.

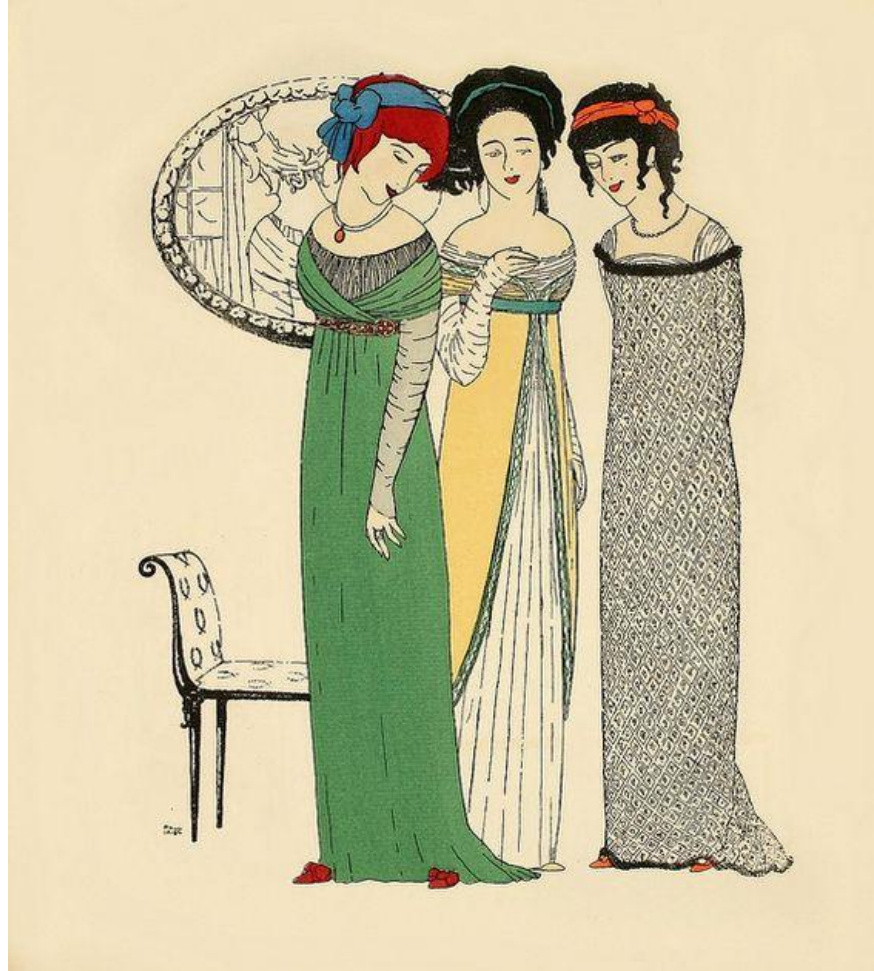
Görsel 3.6. “La Biche”, lavi ve suluboya, 1922 (Chariau, 2010, s.54).

Andre Edouard Marty bu illüstrasyonunda (Bkz. Görsel 3.6). bir ceylanla bir kadının sevgi bağına resmetmiştir. Kadının kıyafetindeki desenler Japon kültürünü anımsatmaktadır. Eller, ayaklar ve portre zarif şekilde çizilmiş jest ve mimiklerle resmin tüm havasına naiflik sağlanmıştır. Giysideki kumaş deseninin ayrıntısı ve tekrarı özenle çalışılmıştır.

- **Paul Iribe (1883-1935)**

Goss'un belirttiğine göre; Paul Iribe, Fransa'da doğmuş ve kariyerine Paris'in dergi ve gazetelerine illüstrasyonlar çizerek başlamıştır. 1906'da birçok avangart sanatçı ile işbirliği içinde '*Le temoin*' adlı dergiyi çıkarmışlardır. Ancak Iribe'nin üne kavuşmasını sağlayan süreç, ünlü moda tasarımcısı Paul Poiret'nin ona tasarımlarını illüstre ettirmesiyle başlamıştır. Iribe daha sonra, Coco Chanel'in tasarım illüstrasyonlarını da yapmıştır. 1933'de moda illüstrasyon alanında yaptığı işler ile *la Legion d'honneur*'a layık görülmüştür. Illüstrasyonlarında Art Deco stilinin etkileri açıkça görülmektedir (2014, s.105-106).

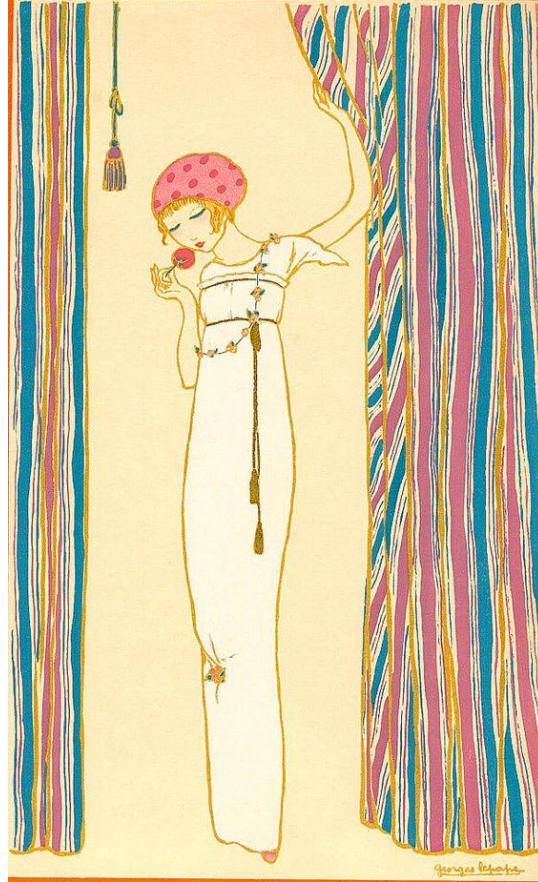
Iribe aşağıda yer alan illüstrasyonunda üç zarif kadını, kumaşların desen ve dokusal özelliklerini gösteren giysi çizimleriyle göstermiştir.

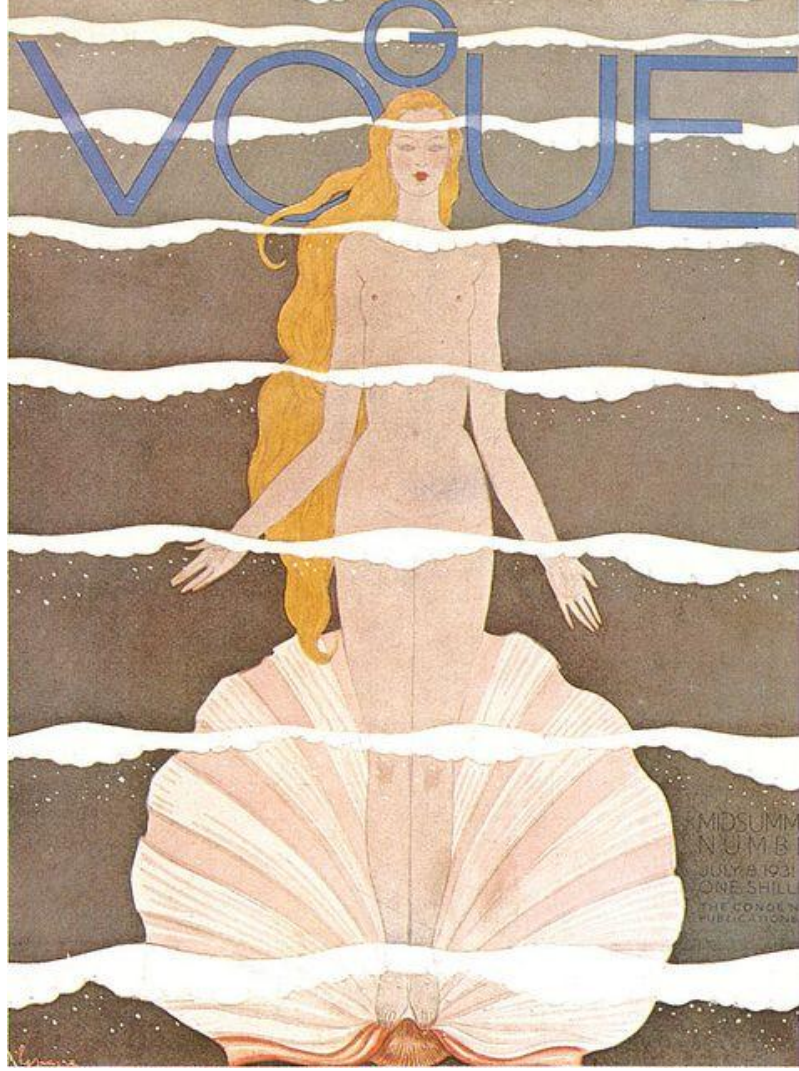
Görsel 3.7. Iribe'nin çizimi ile Poiret tasarımı, 1908 (Seeling, 2000, s.75).

- **Georges Lepape (1887-1971)**

Chariau, Georges Lepape için; 1. Dünya Savaşı'ndan hemen önce Ecole des Beaux-Arts'ın genç mezunlarından en önemlisi olduğunu, başlangıçta işlerinin oldukça basit göründüğünü, 1912 ve 1925 yılları arasında La Gazette du Bon Ton için en etkileyici eserini ürettiğini, ayrıca Modes et Monieres d'Ajoud'hui (1911), Les Feuilles d'Arts (1919), Femina, Fransız Vogue dergilerine katkı sağladığını söyler (2010, s.236-237). Genel olarak bakıldığında Lepape, eserleriyle kayda değer bir başarı elde ederek, grafik ve resmetme teknikleri açısından illüstrasyona önemli faydalar sağlamıştır. Birçok tasarımcı için özellikle de Paul Poiret gibi ünlü moda tasarımcısının isteği doğrultusunda illüstrasyonlar yapmıştır. Ayrıca Lepape, Art Deco stilini moda illüstrasyonu alanında yansıtan kayda değer isimlerden birisidir (Chariau, 2010, s.236-237). Lepape'nin bu özellikleri aşağıda yer alan illüstrasyonunda gözlemlenebilmektedir. Bu illüstrasyonda çizgisel ve noktasal dokulara yer verilmiş, figür zarif bir duruş ile çizilmiştir (Bkz. Görsel 3.8).

Görsel 3.8. Lepape'nin çizimi ile Poiret tasarımı, 1911(http-20).

Görsel 3.9. *Lepape'nin çizimi ile Vogue dergisi kapağı Haziran, 1931* (<http://21>).

Lepape'nin Vogue dergi kapağında yer alan illüstrasyonu ile arkaik Venüs'e gönderme yaptığı açıkça anlaşılmaktadır.

- **Eric (1891-1958)**

Chariiau'nın belirttiğine göre; İsviçre'de doğan Carl Erickson, daha sonra basitçe Eric olarak anılmıştır. Sanatçı, Şikago'daki Güzel Sanatlar Akademisi'ne katılmış ve daha sonra 1914'de serbest çalışan illüstratör olarak Newyork'a taşınmıştır. Öncelikle Vogue olmak üzere birçok dergi için çizimler yapmıştır. Eric'in mükemmel bakış açısını yansıtan çalışmalarında canlı ve akışkan fırça vuruşları ve doğru kombin edilmiş renkleriyle figürü gözlemleyerek resmettiği görülmektedir. Bu gözlemleri onu iyi bir üne kavuşmuştur (2010, s.237).

Görsel 3.10. Eric, “Evening Dresses”, suluboya ve guaj, 1945 (Chariiau, 2010, s.87).

Eric, suluboya ve guaj tekniğinde resmettiği bu illüstrasyonunda aynı anda iki giysi modelinin de önden ve arkadan duruşlarını betimlemiştir. İki figürün de zarif bir biçimde resmedildiği ve tasarlanan giysilerin ayrıntılarına dikkatli boyama tekniği ile ele alınmış olduğu gözlemlenmektedir.

Eric'in Görsel 3.11.'deki illüstrasyonunda ise zarif kadın figürünün dış ortam ile resmedildiği, kadın giyiminin kırmızı renk ile vurgulandığı görülmektedir. Bu

illüstrasyonda kadının elbise rengi ile arka plandaki halktan bir kadının elindeki torbanın renginin aynı olduğu gözlemlenmektedir. Arka plandaki iki kadın doğal halleri ile, kırmızı elbiseli kadın ise ince uzun boylu ve poz vermiş biçimde resmedilmiştir. Bu illüstrasyonda sosyal statü ve modaya uygun giyim ile sokak giyimi arasındaki fark hissedilmektedir.

Görsel 3.11. *Eric, suluboya ve pastel boya, 1947 (Chariau, 2010, s.74).*

- **Erte (1892-1990)**

Rus İmparatorluğu Donanma Ordusu amiralinin tek çocuğu olan Romain de Tiroff 1892’de St. Petersburg’da dünyaya gelmiştir. Babasının görevinden dolayı Rusya’nın elit kesiminde yetişen Erte, çocuk yaşlardayken babasının kütüphanesindeki Mısır minyatürlerinden, kitaplarından etkilenmiş ve Mısır kültürü ve egzotiğine kapılıp sanatının mayasını bulmuştur. 18 yaşında Paris’e taşınmış ve isminin baş harflerini kullanarak ‘ERTE’ olarak değiştirmiştir. 1915’de Harper’s Bazaar ile anlaşmış ve yaklaşık 22 yılda 240’tan fazla dergi kapağı tasarlamıştır. Ayrıca moda dünyasına da tasarım yapmıştır. 1920’lerin en çok anılan sanatçısı olmuştur. Çizimleri 21. yüzyılda da modern sanat galerilerinde sergilenmektedir (Chariau, 2010, s.237). İllüstrasyonları Art Deco stilinden esintiler taşısa da Sürrealizm sanat akımı ile de yakınlık göstermektedir.

Görsel 3.12. Erte illüstrasyonları (<http-22>).

Yukarıda Erte’nin fantastik ve sürrealist yaklaşımlarını içeren illüstrasyonları yer almaktadır. Bu illüstrasyonlarda kadın bedeni estetik kol ve bacak hareketleri ve duruşla yer almaktadır.

Aşağıda ise yine Erte'nin estetik bir duruşla resmettiği kadın bedeni ile çevrede kullanılan süsleme unsurları, illüstrasyonları canlandırarak adeta bir sahne gösterisine dönüşmektedir.

Görsel 3.13. Erte, 'The Saltwater Night' (<http-23>).

- **Bernard Blossac (1917-2001)**

Chariou, Bernard Blossac'ın da Vogue, L'Officiel, L'Art et la Mode, Harper's Bazaar gibi dergilerde çizimlerinin yayınlandığını, savaş sonrası çizimleri aristokrat kesimin ilgisini çektiğini söyler (2010, s.238). Blossac'ın illüstrasyonlarında yer verdiği ışık-gölge oyunlarında algılama ve resmetme yeteneğinin oldukça iyi olduğu gözlemlenmektedir. Sanatçının sade ve kuvvetli ifadelerle sahip bir tarzının olduğu açıkça görülmektedir.

Görsel 3.14. Blossac illüstrasyonları (Chariou, 2010, s.79,98).

- **Antonio Lopez (1943-1987)**

Antonio Lopez, Porto Rico’da doğmuş ve New York’da büyümüştür. 22 yaşına gelmeden önce Vogue, Elle, Harper’s Bazaar gibi dergilerde çizimlerini yayınlamıştır. 1969’da Paris’e taşınarak moda illüstrasyonuna yönelmiş ve çalışmalarında Pop Art akımına yer vermiştir. Karl Lagerfeld, Paloma Picasso ve Andy Warhol gibi yakın çevresindeki arkadaşları ile 60’lar ve 70’leri etkilemiştir (Chariau, 2010, s.238). İllüstrasyonlarında Sürrealizm esintileri de görülmektedir.

Lopez’in aşağıdaki illüstrasyonunda çıplak ve giydirilmiş kadın figürleri yer almaktadır. İllüstrasyonları canlı renkleri ile Pop Art sanat akımından ipuçları taşımaktadır.

Görsel 3.15. Lopez’in *Vanity Fair* dergisi için yaptığı bir illüstrasyon, 1983 ([http-24](http://24)).

Lopez, aşağıdaki illüstrasyonunda kadın vücudunu daha kaslı, erkeksi ve vahşi bir şekilde resmederek sürrealist bir tavır yakalamıştır.

Görsel 3.16. Lopez’in *Vanity Fair* dergisi için yaptığı bir illüstrasyon, 1981 (Chariau, 2010, s.137).

3.2 Moda İllüstrasyonlarında Kullanılan Malzeme ve Teknikler

Bu bölümde moda illüstrasyon alanında kullanılan malzemeler ve teknikler incelenmektedir. Klasik illüstrasyonda kullanılan fırça; kalem, kağıt ve boyaların nitelikleri önem taşımaktadır ve bunlar uygulanacak tekniğe göre seçilmelidir. Günümüzde illüstrasyonların hazırlanmasında geleneksel çizim ve boyama malzemelerinin yanı sıra, fotoğraf, kolaj ve dijital tekniklerden de yararlanılmaktadır.

- **Fırça**

Moda illüstrasyonu için fırça seçimi uygulanacak tekniğe göre seçilmelidir. Fırçanın kalitesini yapıldığı kıl belirlemektedir. Fırça darbelerinin belli olması isteniyorsa daha sert kıllı fırçalar ya da suluboya gibi teknikler için yumuşak kıllı fırçalar tercih edilmelidir. Bunlardan en bilineni samur kılından yapılan fırçalardır. Geçişleri belli olmayan dokusuz resimler için samur fırçalar idealdir. Yine fırça şekli ve numarası uygulanacak tekniğe göre seçilmelidir.

- **Kalem**

Kurşun kalemler, tasarımcılar tarafından en sık kullanılan çok amaçlı çizim malzemeleri arasında yer alır. Birçok kağıda ve tutuş biçimine uygundur. Çizimi kolaylıkla şekillendirme ve silme olanağı sağlar (Hopkins, J. 2010, s.21). Kalemlerin sertliği B, H, HB olmak üzere 3 çeşittir. Bu sertlik uygulanacak illüstrasyon tekniğine göre seçilmelidir. ‘H’ yazan kalemler sert kalemlerdir. Kalem izinin görünmesinin istenmediği durumlarda kullanılabilir. 2H, 3H gibi numaralandırılan kalemlerin bu sisteme göre nitelikleri anlaşılır. Rakamlar büyüdükçe sertlik artar. ‘B’ yazan kalemler yumuşak ve tonlamaya elverişli kalemlerdir. Rakam büyüdükçe yumuşaklık artar. ‘HB’ kalemler ise normal yazı kalemleri olarak bilinir.

- **Kağıt**

Moda illüstrasyonunda kullanılabilecek kağıt çeşitleri oldukça fazla olup tekniğe göre seçmek gerekmektedir. Çizimin ölçüsü ve tekniği belirlendikten sonra kağıdın dokusu seçilmelidir. Yüksek gramajlı ve dokulu kağıtlar ayrıntılı çizimlere elverişli olmayabilir. Özellikle suluboya tekniğinde kağıt özelliği önemlidir (Bryant, 2013, s.301).

Becer, suluboya kağıdı özelliklerini aşağıdaki şekilde açıklamaktadır;

İyi bir suluboya kağıdı, pamuk esaslı ve emicidir. Parlak yüzeyli kağıtlar fırça izlerini gösterir ve istenmeyen lekelerin oluşmasına neden olur. Kağıdın greni arttıkça, renk geçişleri yapmak kolaylaşır. Kağıt, çalışma sırasında ıslandıkça; kıvrılıp, dalgalanmaya başlar (2009, s.216).

- **Suluboya ve Lavi Tekniği**

Suda çözülen bu teknik için kağıt ve fırça çeşitleri önemlidir. Kağıt, boyaları emici özellikte olmalı ve çabuk soyulmamalı, ıslak yapıya dayanıklı olmalıdır. Yumuşak geçişler, kontrast renkler ve doğru tipografi ile poster, ambalaj ve birçok tasarım basamakları için ideal bir boyadır. Geçmişten günümüze illüstrasyon alanında en çok tercih edilen teknik olduğu söylenebilir. Sınırsız sayıda rengi karıştırarak kumaş rengine daha uyumlu renk yakalamaya olanak tanıyan bir boya çeşididir. Daha iyi kumaş dokuları elde etmek için kuru boyalarla birlikte kullanılabilir (Hopkins, J. 2010, s.22). Lavi tekniğinde ise genellikle tek renk mürekkep kullanılır ve ışık gölge bu şekilde yansıtılır. Kağıt seçimi suluboya tekniğinde olduğu gibi seçilmelidir. Fırça seçimi ise samur kıldan yana olmalıdır. Samur fırçanın emiciliği de iyi olduğundan bu teknikler için daha uygundur.

Görsel 3.17. Cecil Beaton'ın yapmış olduğu lavi tekniğine bir örnek, 1953 (Chariau, 2010, s.97).

Görsel 3.18. Suluboya tekniğine bir örnek (<http-25>).

- **Kömür Kalem Tekniği**

Kömür kalem tekniği, siyah-beyaz anlatılarda başvurulan bir tekniktir. Bazen tek bir kıvrak çizgi bile silueti kavratabilmektedir. Füzen ve kurşun kalemlerden bu teknik altında bahsetmek mümkündür. Füzen; kömürden elde edilen bir kalem biçimidir. Portre çizimlerinde, desen çizimlerinde kullanılabilir. Işık ve gölge oyunlarında füzenden yararlanılarak oldukça iyi sonuçlar alınabilir. Ancak füzeni, ince keskin hatların çiziminde ve ayrıntılamada kullanmak iyi sonuçlar vermeyebilir. Füzen, illüstrasyonlardan ziyade resim çizimlerinde daha çok tercih edilir. Yine bu teknikte de kağıt özelliği sonuca bağlı olarak dikkat edilmesi gereken bir husustur.

Görsel 3.19. Kömür kalem tekniğine bir örnek (<http-26>).

Görsel 3.20. Kömür kalem tekniğine bir örnek (<http-27>).

- **Rapido Kalem Tekniği**

Rapido tekniği, genelde birçok illüstrasyon tekniği ile ortak kullanılır. Dış hatları çizerken kullanılıp renklendirme yapılabilir. Yalnızca rapido ile yapılmış illüstrasyonlar da vardır. Birçok farklı kalınlığı olan bu kalemlerin içerisinde küçük tüplerde mürekkepler vardır ve uzun süre kullanılmadığında kurur. Günümüzde rapido yerine suya dayanıklı olan pilot kalemler de kullanılmaktadır. Suya dayanıklı olmaları suluboya ile eş kullanıma olanak sağlar ve suluboya ile temas ettiğinde mürekkep dağılmaz. Bu teknikte kullanılacak kağıt gramajı yüksek seçilmeli ve kağıt çizimi arkaya geçirmemelidir.

Görsel 3.21. *Rapido kalem tekniğine bir örnek (<http-28>).*

- **Kuru Boya Tekniği**

Kömür kalem özelliklerine benzer özellikler gösterir. Çeşitli renk seçenekleri de olduğundan kumaşların dokularını ve renklerini kolaylıkla yansıtmaya olanak tanır. Diğer tekniklerle birlikte kullanılabilirler. Kağıt seçimi elde edilmek istenen etkiye göre dokulu ya da dokusuz olarak belirlenmelidir.

Görsel 3.22. *Kuru boya tekniğine bir örnek (<http-29>).*

- **Guaj Boya ve Akrilik Boya Tekniği**

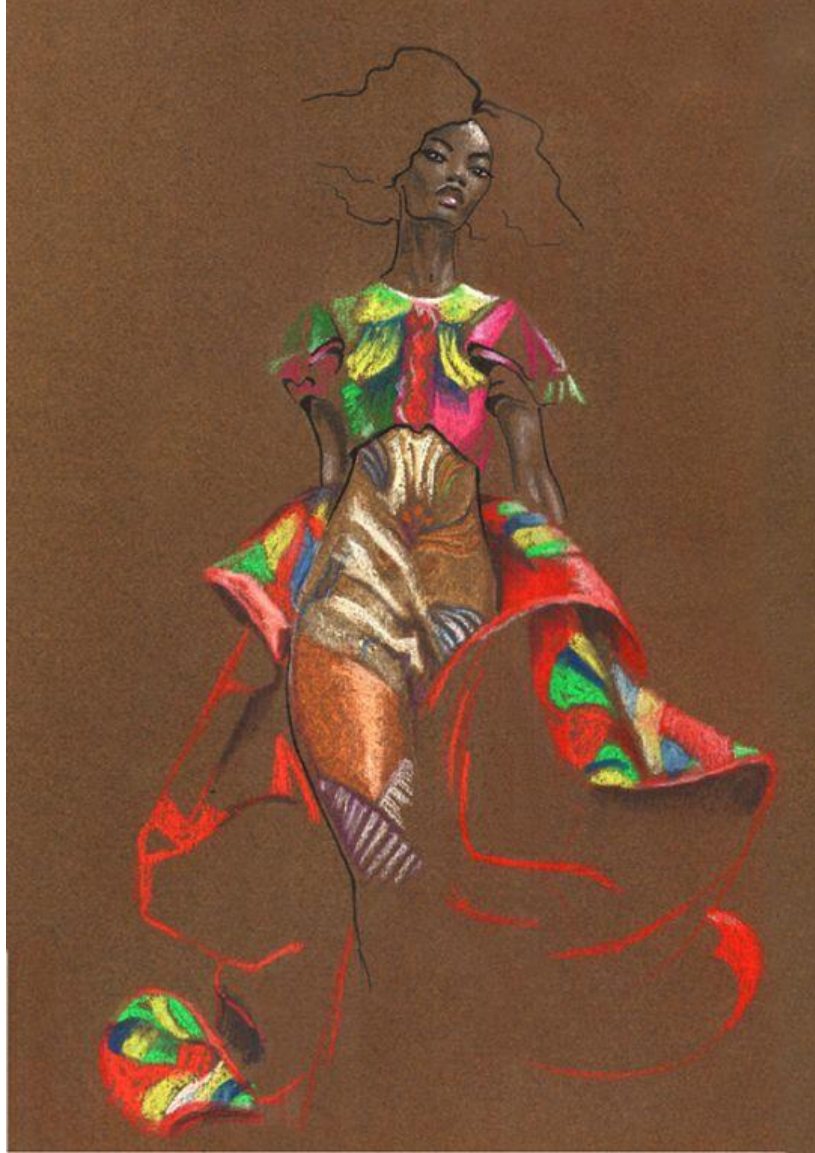
Guaj boya tekniği de suluboya tekniği gibi geçmişten bugüne tercih edilen bir tekniktir. İçeriğindeki maddeler suluboya ile aynıdır. Guaj boyada renk tonu açılmak isteniyorsa beyaz renk kullanılır. Guaj boya çabuk kuruduğundan dikkatli ve hızlı çalışmak önemlidir (Comamala, J.T. 1993, s.24). Akrilik boya illüstrasyonlarda kullanılan plastik bazlı, suyla inceltilen bir boyadır. Kuruduğundan plastik yapısı alır ve kalın sürölmüş yerler soyularak kaldırılabilir. Bu iki teknik için de kağıt çok önemlidir. Leke ve iz bırakmayacak özellikte, hafif emici kağıtlar kullanılmalıdır.

Görsel 3.23. *Guaj boya akrilik boya tekniğine bir örneğ (http-30).*

- **Pastel Boya Tekniği**

Toz pastel ve yağlı pastel olarak iki farklı yapıda incelenebilir. Toz pastel, yapı olarak tebeşir gibi olan fakat yoğun pigmentasyona sahip bir boyadır. Yağlı pastel ise ufalanmayan, daha katı ve yağlı görünümündedir. Kalitesi markadan markaya değişiklik gösterebilir. Bulanık bir görünüş elde etmeye olanak sağlar (Bkz. Görsel 3.26). İki renk karıştığında çok homojen olmayacağı için sıvı boyalar gibi kolay karışmaya uygun değildirler. Kullanılacak kağıt, genellikle kalın gramajlı ve istenilen etkiye göre dokulu ya da dokusuz seçilmelidir.

Görsel 3.24. Pastel boya tekniğine bir örnek ([http-31](http://31))

- **Ecoline Boya Tekniği**

Ecoline boyları düşük gramajlı küçük şişelerde satılmaktadır. Kokusuz, kolay temizlenebilen ve su ile inceltilebilen bu boyların dikkat çeken özellikleri ise tüm renklerin değişik tonlarda yüksek pigmentasyonlu renkler sunuyor olmasıdır (Bkz. Görsel 3.27). Koyu renklerin inceltildiğinde pastel tonlar elde edilebilmesi bu boyayı tercih etmek için güzel bir sebep olabilir. En büyük dezavantajı tıpkı suluboyada da olduğu gibi hataya yer olmamasıdır. Diğer tekniklerle, özellikle rapido kalemlele kullanımı tercih edilir. Kağıt ve fırça, suluboya tekniğinde olduğu gibi seçilmelidir.

Görsel 3.25. Ecoline boya tekniğine bir örnek ([http-32](http://32)).

- **Marker Kalem Tekniği**

Günümüzde oldukça sık karşılaşılan tekniklerden birisi de marker ile renklendirilmiş moda illüstrasyonlarıdır. Nunnely, marker kalemle yarı saydam katmanlar yaratarak çeşitli renk ve doku olanağı sunmasının moda illüstrasyonları için büyük bir avantaj olduğu fikrindedir (2009, s.16). Parlak yüzeyli ve emiciliği az olan kağıtlar seçmek, tekniğin iyi sonuç vermesine olanak tanır. Ayrıca diğer teknikler ile birlikte kullanılabilir. Sadece renklendirme aşamasında bu teknikten yararlanmak daha faydalı olur.

Görsel 3.26. Marker kalem tekniğine bir örnek (<http-33>).

- **Dijital Teknik**

Hopkins'e göre teknolojinin gelişimi ile yazılımlarda devam eden gelişmeler, diğer tekniklerin yanı sıra moda illüstrasyon tekniğinin de güncellenmesini sağlamıştır. Günümüzde birçok tasarımcı ve illüstratör dijital teknik ve diğer teknikleri çağdaş çizim tarzı oluşturmak için bir arada kullanmaktadır. El çizimi ile başlanan bir illüstrasyon, dijital teknikle sonlandırılabilir. Dijital teknik için kullanılan Adobe Photoshop, Adobe Illustrator ve Corel Draw günümüzde çokça tercih edilen bazı bilgisayar yazılımlarıdır. Dijital teknikte renk unsuru önemlidir. İki ana renk modeli vardır. RGB; kırmızı, yeşil ve mavi ışığın bir araya getirildiği renk modelidir. Ekran görünümüyle uyumludur. Diğer renk modeli ise CMYK'dır. Baskılarda kullanılır. Siyan, macenta, sarı ve siyahtan oluşur. RGB formatlı bir illüstrasyon baskıya alınmadan önce CMYK formatına dönüştürülmelidir (2010, s.114). Dijital teknik günümüzde zaman kazanımı ve kesme, yapıştırma, boyama ve benzeri işlemlerinin kolaylığı nedeniyle tercih edilmektedir.

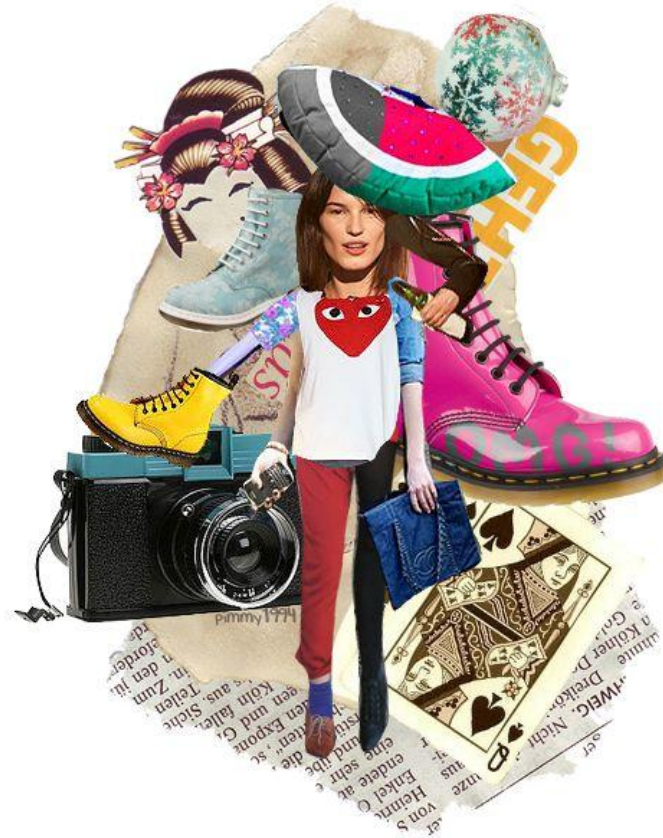
Görsel 3.27. *Dijital tekniğe bir örnek (http-34).*

Görsel 3.28. *Dijital tekniğe bir örnek (<http-35>).*

- **Kolaj ve Karışık Teknik**

Nunnely, kolajın moda illüstrasyonu için şekilleri anlamada iyi bir teknik olduğunu söyler (2009, s.20). Fransızca ‘coller’ kelimesinden türemiş olan ve yapıştırma anlamına gelen kolaj, farklı biçimleri bir araya getirerek yeni bir iş ortaya çıkarmayı sağlar. Geleneksel olarak çeşitli kağıtlar, düğmeler, iplikler, dikişler, kumaşlar, fotoğraflar ve birçok değişik nesne kullanılarak elde yapılan kesme ve yapıştırma işleminin yerini bugün dijital yazılımlara bırakmıştır (Hopkins, J. 2010, s.110). Aslında bahsedilen bütün tekniklerin iki ya da daha fazlasının bir arada kullanımıyla ortaya çıkan anlatıma karışık teknik denebilir. Kullanılacak tekniklerin kombinasyonu illüstratörün yaratıcılığına kalmıştır. Örneğin, illüstratör bir kumaşı dijital teknik ile betimlerken, moda figürünü el çizimi ve boyalarla yaparak çalışmasını gerçekleştirebilir.

Görsel 3.29. Kolaj tekniğine bir örnek ([http-36](http://36)).

Aşağıda yer alan, karışık teknik illüstrasyonlara bir örnek olan görselde, kadın bedeni üzerine çeşitli geometrik desenler ve farklı boyama teknikleriyle yapılmış, yapıştırılmış bezemeler görülmektedir.

Görsel 3.30. *Karışık tekniğe bir örnek (<http-37>).*

3.2.1 Fotoğrafın icadı ve moda illüstrasyonundaki değişimler

Moda illüstrasyonunda kullanılan teknikler, fotoğrafın icadı ile başka bir boyuta taşınmıştır. Fotoğrafın icadıyla giysilerin tek başına ya da bir mankene giydirilmiş olarak çekilmesi, “moda illüstrasyonunun sonu mu geldi?” düşüncesini doğurmuştur. Fotoğrafın bu alandaki gelişimine kadar olan süreçte moda illüstrasyonu mevcut tekniklerle sürdürülmüştür.

Çizgen, fotoğrafın gelişimi üzerine aşağıdaki tarihçeyle çalışmamıza katkı sağlamaktadır;

Yunan ve Roma’dan bu yana doğayı resme aktarma işinde kullanılan Camera Obscura⁶’dan bugünün gelişmiş fotoğraf tekniğine ulaşmak uzun bir serüven olmuştur. İlk başarı 1826’da fizik ve kimya yoluyla Niepce’in çalışmalarıyla gerçekleşti. 1839’da tarih boyu görüntüyü mekanik yollarla aktarma arayışı Fransız Dagurre’in çabalarıyla sonuca ulaştı. Fotoğrafın teknik olarak icadı Fransız Bilim Akademisi’nce onaylandı (1998, s.11).

Fotoğrafın ortaya çıktığı 1840 yılı, insanlık için tarihte önemli bir dönemdir. Bilindiği gibi 1800’leri kapsayan bu döneme Endüstri Devrimi adı verilmektedir. Her alanda köklü değişikliklerin gerçekleştiği ve günümüzdeki teknolojinin ilk adımlarının atıldığı makinelerin icadı da bu döneme dayanmaktadır (Kılıç, 2008, s.15-16). Endüstri devrimiyle gelişen makineleşme ve üretim sonucunda ortaya çıkan ürün fazlalığı, bunların reklam ile tanıtılması düşüncesini doğurmuştur. Bu ürünleri satma güdüsü ve reklam aracılığıyla pazarlanması gündeme gelmiştir. Bu gelişimde reklam iyi bir araç olmuştur (Çizgen, 1998, s.24).

Tüketim kültürünün getirisi olarak fotoğraf alanındaki yeni gelişmeler ve fotoğrafın gerçekçiliği, dönemin Fransız ressamlarından Jean- Baptiste Corot ve Ferdinand Victor Eugene Delacroix’ı da etkilemiştir. Onlar, resimlerinde fotoğrafın gerçekçiliğini yakalamayı amaçlamışlardır (Kılıç, 2008, s.121-122). Charles- Pierre Baudelaire fotoğrafın icadını ve onun sanat alanında kullanılmasını eleştirmiş ve Fransız sanatındaki yaratıcılığın yok olmasına neden olacağını belirtmiştir. Resim sanatını savunan Baudelaire, çoğaltma olarak gördüğü fotoğrafa açık bir şekilde karşı çıkmıştır (1955, s.25).

Fotoğrafın icadı, eski alışkanlıkların ve davranış biçimlerinin yanı sıra moda sektörünü de etkilemiştir. Eski aile resmini yaptırma geleneği yerini stüdyolarda çekilen aile pozları geleneğine bırakmıştır. Bu ailenin sahip olduğu en iyi giysilerini

⁶ İlk kez 1604 ‘de kullanılmış çevresindekilerin resmini ekrana yansıtan optik bir alettir (<http://38>).

giydiği gözlemlenebilmektedir (Bkz. Görsel 3.33). Bu aile fotoğrafları dönem giysileri üzerinde çalışmalar yapmaya olanak tanımaktadır. Başlarda moda fotoğrafı alanından bahsedilemese de ilk figür fotoğraflarının ait oldukları dönem hakkında bilgi aktardıklarını da yadsıyamayız. Fakat fotoğraf makinesinin icadı ve baskı metotlarının gelişimiyle zaman içinde giysilerin ve modanın, farklı mekanlar ve hikayeler içinde değeri arttıkça, moda fotoğrafçılığının kendi estetiği içinde geliştiği gözlemlenebilmektedir.

Görsel 3.31. Ressam Goya tarafından yapılmış 4. Charles ve ailesinin resmi, 1800 (<http-39>).

Görsel 3.32. The Walter John Harwood ailesi fotoğrafı, 1870 (<http-40>).

Moda fotoğrafçılığı tarihi incelendiğinde, bu alanın fotoğrafın ilk günlerinden beri var olduğu söylenebilir. Tarihin bilinen ilk moda fotoğrafı, 1844 yılında bir portre stüdyosu sahibiyken, III. Napoleon'un fotoğrafçılığına terfi eden Pierre-

Louis Pierson tarafından çekilmiştir. 1856'da Adolphe Braun, Virginia Oldoini'nin 288 fotoğrafını içeren bir kitap yayınlamış ve bu kitap onu bilinen ilk model yapmıştır. Fotoğraf makinesinin gelişimi ile kaygı duyulan moda illüstrasyon alanı, fotoğrafın dijital teknolojiye kavuştuğu 2000'li yılların başına kadar varlığını korumuştur (Solomon-Godeau, A. 1993, s.266).

Görsel 3.33. *Pierre-Louis Pierson tarafından çekilmiş Virginia Oldoini fotoğrafı, 1863 ([http-41](http://41)).*

3.3 Güncel Moda İllüstrasyonu Örnekleri

Günümüzde yaşanan teknolojik gelişmeler dijital çağı birçok yönüyle etkilemiş durumdadır. Dijital gelişmelerin yanı sıra sanatsal ifade biçimlerinin yeni bir hale evrilmesi sanatçıları etkilemiştir. Moda illüstrasyonu bakımından da, son dönem illüstratörlerinin çalışmalarında bu dijital gelişmelerin etkileri açıkça gözlemlenebilmektedir. Değişen dönemin, teknolojinin ve gelişen algının doğru orantılı olduğu düşünüldüğünde bu bütünleşik gelişmelerin etkilerinin sanatçıların işlerine yansıdığı görülür. Moda illüstrasyonlarında artık sadece el çizimleri değil dijital öğelerin de kullanıldığı bilinmektedir.

Günümüzde, moda illüstrasyonlarında dijital tekniklere başvuran illüstratörler konumuz bağlamında ele alınmıştır.

- **Katharine Asher**

21. yüzyıl illüstratörlerinden olan Katharine Asher; Harrow Sanat Kolejinde eğitim görmüştür. Asher, klasik formda el ile suluboya tekniğinde çalışır. Günümüz moda illüstrasyon dünyasında oldukça önemli bir yere sahiptir. Başta Harrods, Calvin Klein, Max Factor, Oil of Olay, Cartier ve Armani olmak üzere birçok marka için illüstrasyonlar yapmış ve yapmaya devam etmektedir.⁷

Görsel 3.34. Katharine Asher illüstrasyonları (<http-42>).

⁷ (<http-43>).

Asher'in illüstrasyonlarında göze çarpan ayırıcı özellik için basit ama net fırça vuruşları olduğu ifade edilebilir. Basit gibi görünen, formu tam anlamıyla belli eden bu fırça vuruşları profesyonellerce yapılabilecek bir tavidir. Asher, istenilen formu fazla ayrıntıya girmeden oldukça belirgin bir biçimde yansıtmaktadır. Ayrıca suluboya tekniğine olan hakimiyeti ışık-gölge ve renk kullanımlarıyla açıkça görülmektedir (Bkz. Görsel 3.37).

Görsel 3.35. Katharine Asher illüstrasyonları (<http-44>).

Asher, doğrudan el çizimi çalışmalarıyla sektörde yer almakta ve klasik illüstrasyonu yaşatmaktadır.

- **Nuno Da Costa**

Londra’da yetişmiş olan Nuno Da Costa, günümüzün önemli illüstratörlerinden birisidir. Çalışmalarında benimsediği iki illüstrasyon tekniği; suluboya ve dijital çizim ile vurguladığı siyah-beyaz ve renkli çalışma tavrıdır. Kozmetik ve moda alanında illüstrasyonlar yapmaktadır. British Vogue moda dergisi, Portuguese Vogue moda dergisi ve Dior, Neil Moodie, MAC Cosmetics, L’Oreal Professionnel, Clinique gibi birçok marka için illüstrasyonlar yapmıştır.⁸ Dış hatları kontur çizimi ile belli eden ve dijital çizim programlarından yararlanan sanatçı, giysilerin belirli bölümlerini renklendirmektedir.

Görsel 3.36. Nuno Da Costa illüstrasyonu (<http-45>).

Görsel 3.37. Nuno Da Costa’nın resmetmiş olduğu Vogue dergisi kapağı (<http-46>).

⁸ (<http-47>).

- **Judith Van Den Hoek**

Hollanda doğumlu olan Judith Van Den Hoek, illüstrasyon hayatına Rotterdam'da gördüğü eğitimle başlamıştır. Dijital ortamda Adobe Photoshop programı, Hoek'in illüstrasyonları için büyük bir öneme sahiptir. Çizimlerini sonlandırma aşamasında genellikle Adobe Photoshop çizim programından yararlanmaktadır.⁹

Görsel 3.38. *Judith Van Den Hoek illüstrasyonlarından örnekler (http-48).*

Hoek, illüstrasyonlarında belirli giysi parçalarını canlı renklere boyamayı tercih ederek, onları can alıcı kılmaktadır. Boyayı kullanma şekli itibari ile spontan boya dağılımlarına yer vermektedir.

⁹ (http-49).

- **Sarah Beeton**

Avustralya doğumlu olan Sarah Beeton, illüstrasyon eğitimine Falmouth Sanat Koleji'nde başlamıştır. İllüstrasyonlarında tahta, kumaş, kağıt ve eski dergiler gibi birçok farklı öğeden yararlanmaktadır. MAC Cosmetics, Mary Portas, Smithsonian Mag, The Sunday Times, The Telegraph, The Wall Street Journal, Penguin Books ve The British Fashion Council gibi oluşumlar için illüstrasyonlar yapmıştır.¹⁰

Görsel 3.39. Sarah Beeton illüstrasyonu (<http-50>).

Beeton'ın illüstrasyonlarında dikkat çeken en önemli özellik giysilerde kullandığı neon renklerdir. Siluet ise sadece kontur çiziminden oluşmaktadır. Fonda ise yine neon renklerde serbest atılmış lekelerle hayali bir hava perspektifi yarattığı gözlemlenir.

¹⁰ (<http-51>).

- **Elena Viltovskaia**

Viltovskaia, Toronto temelli disiplinler arası çalışan bir illüstratördür. Moda ve kozmetik alanlarında daha aktif şekilde çalışmaktadır. İllüstrasyonlarında mürekkep ve suluboya tekniğini kullanmayı tercih etmektedir. Yumuşak geçişli pastel tonlar illüstrasyonları için ayırıcı özelliklerdir. Marie Claire, Elle, Condé Nast Traveller ve Women & Home gibi dergilerde illüstrasyon alanında çalışmıştır.¹¹

Görsel 3.40. Elena Viltovskaia illüstrasyonlarından Elle dergisi örneği (<http-52>).

Sanatçı, illüstrasyonlarında doğaçlama gibi görünen ama bilinçli yapılan fırça izlerinden ahenkli bir şekilde yararlanmaktadır. Abartılı kirpik çizimleri dikkat çekmektedir.

¹¹ (<http-53>).

- **Jeasuk Kim**

Güney Kore doğumlu olan Jeasuk Kim’in illüstrasyon alanında bilinir olması ‘Susu girls’ çizimleriyle başlamıştır. İllüstrasyonlarında farklı teknikleri birleştirerek oldukça alışılmadık tavırlar yakalamayı başarmıştır. İllüstrasyonları Harper’s Bazaar, Elle ve Vogue gibi dergilerde yayınlanmıştır.¹²

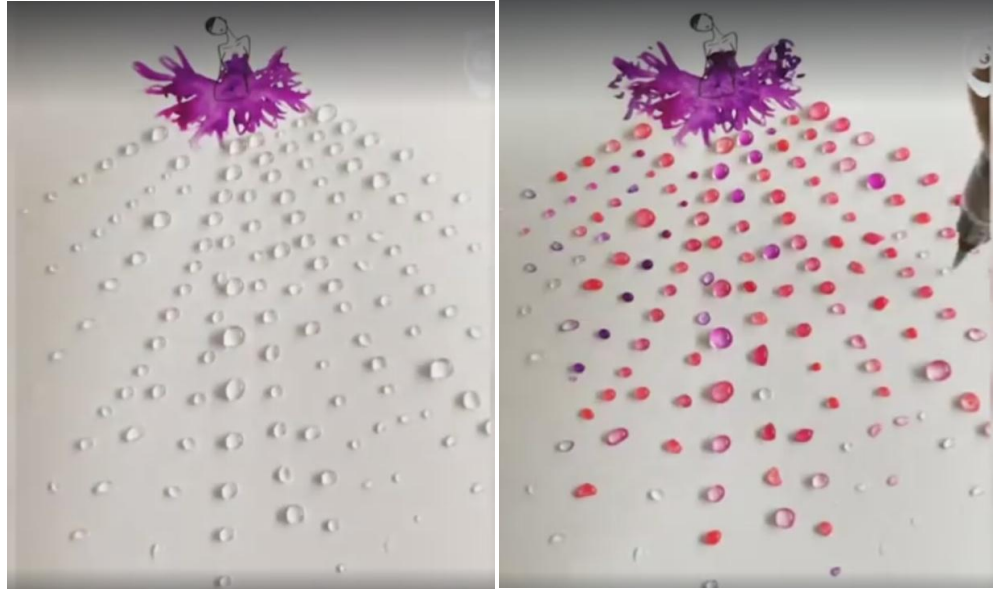
Kim’in farklı bir bakış açısını sunan Görsel 3.43’ de yer alan bu illüstrasyonunda bir büst olarak çizilmiş kadın bedeninin hemen altına boya tüpünden gelişi güzel sıkılmış farklı renklerde boyalar görülmektedir. Daha sonra bir spatül yardımıyla bu boyları elbise formu vererek dağıtan illüstratör, günümüz moda illüstrasyonu alanında rastlantısal gibi görünen fakat yenilikçi bir tavra sahiptir.

Görsel 3.41. Jeasuk Kim’in video sunumundan alınmış kesitler (<http-54>).

Sanatçının bu çalışmasında tasarım yapma kaygısından öte boyama tekniği ile gösteri yapmayı ve ilgi çekmeyi amaçladığı hissedilmektedir (Bkz. Görsel 3.43).

¹² (<http-55>).

Görsel 3.42. Jeasuk Kim'in video sunumundan alınmış kesitler (<http-56>).

Kim, bu illüstrasyonunu su damlalarını elbise formunda yerleştirerek ve daha sonrasında damlaların üzerine suluboya damlatarak oluşturmuştur (Bkz. Görsel 3.44).

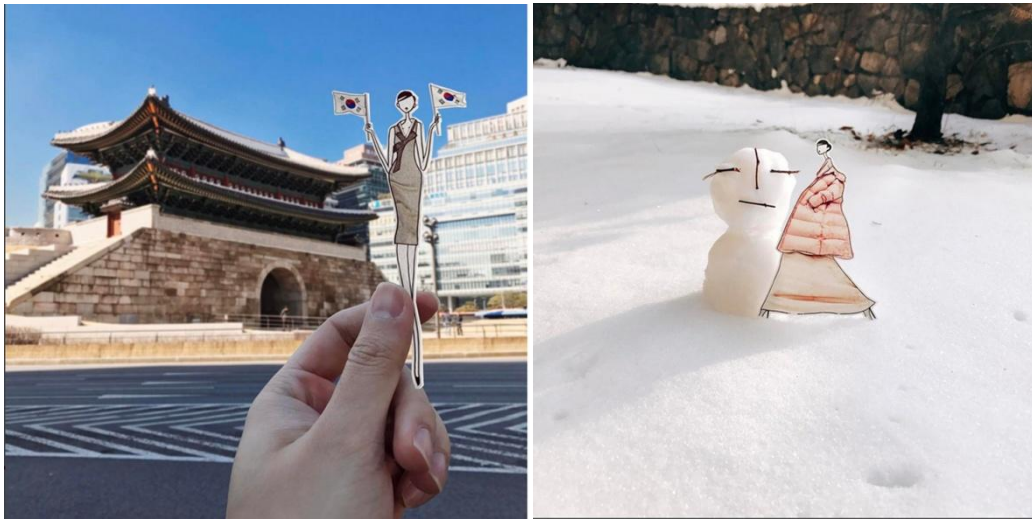
Görsel 3.43. Jeasuk Kim'in video sunumundan alınmış kesitler (<http-57>).

Görsel 3.44. Jeasuk Kim'in video sunumundan alınmış kesitler (<http-58>).

Sanatçının doğrudan boya tüpünü sıkarak yaptığı çalışmasının Marie Claire için olabileceği düşünülmektedir (Bkz. Görsel 3.46). Bu illüstrasyonunda yine bir kadın büstünün alt kısmına tüpten sıkıldığı boyalarla yazı yazarak ve bunları da spatül ile dağıtarak elbise formu vermiştir. Bu dağıtma sırasında boya renkleri karışarak farklı tonlar oluşturmuştur (Bkz. Görsel 3.46).

Aşağıdaki illüstrasyonlarında ise çizdiği illüstrasyonları dış hatlarından keserek gerçek ortamla buluşturmuştur. Bu yenilikçi yaklaşımı son zamanlarda oldukça dikkat çekmektedir (Bkz. Görsel 3.47).

Görsel 3.45. Jeasuk Kim'in dış ortamla birleştirdiği illüstrasyonlarına örnekler (<http-59>).

- **Shamekh Bluwi**

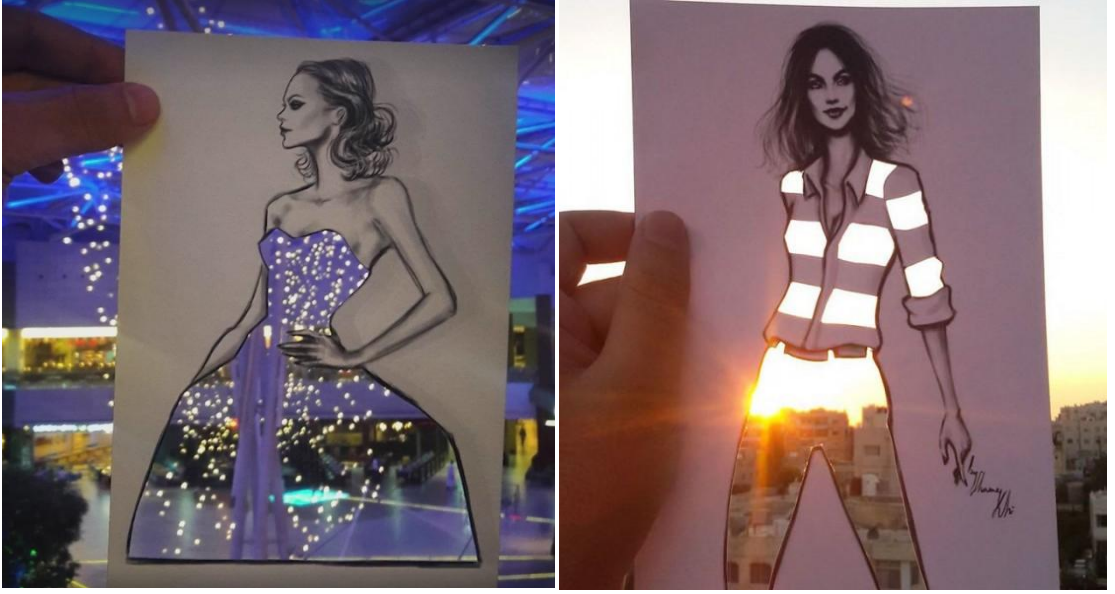
Shamekh Bluwi, Ürdünlü illüstratör ve moda tasarımcısıdır. Çizimlerinde kıyafetleri dış hatlarından kesip çıkararak, arka planın görüldüğü kadın eskizlerini yayınladıktan sonra dünya çapında popülerlik kazanmıştır.¹³

Görsel 3.46. Shamekh Bluwi'nin video sunumundan alınmış kesitler (<http-60>).

İllüstrasyonlarında elbise formunu dış hatlarından kesip çıkaran Bluwi, bu illüstrasyonunda su dolu cam bir kaseyi önüne koyarak suya boya damlatmıştır. Kesip çıkardığı alandan görünen boya dağılımları video şeklinde kaydetmiştir. Boyanın kendiliğinden gelişen, doğaçlama desen oluşmasını sağlayan dağılımı, illüstrasyon alanında halihazırda var olan kontrolcülüğe bir tezat oluşturmaktadır (Bkz. Görsel 3.48).

¹³ (<http-61>).

Görsel 3.47. Shamekh Bluwi'nin video sunumundan alınmış kesitler (<http-62>).

Bluwi bu yeni yaklaşımlara sahip illüstrasyonlarında ise kesip çıkardığı kadın silueti alanlarını dış ortamla buluşturarak mevcut bulunan manzaraları sanki elbisenin dokusuymuş gibi göstermiştir (Bkz. Görsel 3.49-3.50).

Görsel 3.48. Shamekh Bluwi'nin video sunumundan alınmış kesit (<http-63>).

- **Mustafa Soydan**

1985 Adana doğumlu olan Mustafa Soydan, moda illüstrasyonu alanında Türkiye için önemli bir yere sahiptir. Grafik Tasarımı bölümü mezunu olan Soydan, moda illüstrasyonu alanında kendini geliştirmeyi öncelik bilerek bu alanda işler yapmaktadır. Genellikle dijital çizim tekniğinden faydalanmaktadır.¹⁴

Görsel 3.49. Mustafa Soydan'ın burçlar için yapmış olduğu bir illüstrasyonu (<http-64>).

Görsel 3.50. Mustafa Soydan'ın Mercedes Benz Fashion Week illüstrasyonu (<http-65>).

¹⁴(<http-66>).

4 MODA İLLÜSTRASYONUNA BİR ÖNERİ

4.1 Önerinin Konusu ve Amacı

Günümüzde moda tasarımı ve moda illüstrasyonu alanında gelinen noktada teknolojinin önemi yadsınamaz bir gerçektir. Teknolojik gelişmelerle birlikte, sanat ve teknolojinin iç içe geçerek nasıl bir hal alacağı ve özgün olarak nasıl uygulanacağı tartışılmaktadır. Öneri kapsamında, moda sistemi dahilinde yer alan defilelerin tüketim kültürüne olan etkisi ve gerçekleştirme biçimi ironik bir biçimde ele alınarak, bedenin yok sayılması düşüncesi üzerinden bir illüzyon yaratılmak istenmiştir. Öneri, popüler kültürün bir malzemesi haline dönüşen insan (kadın) bedenini tümünden bir silüete indirgeyerek mevcut algıyı bir soruna dönüştürmeyi hedeflemektedir. Kadın bedeninin metalaştırılmasına, tek düzeleştirilmesine tepki olarak ele alınan çalışma kapsamında, 2017-2018 ilkbahar/yaz sezonu için temelde beş ve bunların tamamlayıcısı olarak altı tasarım daha yapılmıştır. Tasarımların sunumu için performans sanatından yararlanılması düşünülmüştür. Tezin kapsamında yer alan öneri böylece diğer örneklerden farklılaşarak önem kazanmaktadır. Önerinin uygulama aşamasında tasarımlar, kadın bedenine giydirilen beyaz perde yüzeyine projeksiyon makinesi yardımıyla yansıtılmakta ve giysiler bu esnada değiştirilmektedir. Bu, illüstre edilen tasarımların dijital ortamda mevcut silüet üzerinden değiştirilmesiyle sağlanmaktadır. Böylece metalaştırılan kadın bedenine ihtiyaç duyulmadan da giysilerin tanıtılabileceği önerilmektedir.

Günümüzde dijital teknoloji kapsamında gelişen dijital çizim programlarından moda tasarım ve moda illüstrasyonu alanlarında sıklıkla yararlanılmaktadır. Bu öneri kapsamında, ayrıca dijital teknolojinin moda illüstrasyonu alanında yeni önerilere olanak tanıdığı da gösterilmek istenmektedir.

4.2 Önerinin Problemi ve Önemi

Önerinin sorunsalı, günümüz teknolojik gelişmelerinin moda tasarımı, moda sunumları (şovları) ve moda illüstrasyonunda kullanılmasıyla, bütün bu alanların birbiri içine geçtiği, kavram karmaşasına yol açtığı düşüncesidir. Bu düşüncede haklı olduğumuzu kanıtlayan gelişmeler mevcuttur. Sözgelimi moda tasarımcısı

Hüseyin Çağlayan'ın başvurduğu protest, provokatif Performans Sanat kapsamındaki defileleri, Issey Miyake'nin Japon edebiyatından, müziğinden derin esintiler taşıyan sunumları bizi artık başka bir alana kaçınılmaz olarak taşımaktadır. Bu bağlamda moda illüstrasyonu alanından moda tasarım sunumu sırasında yararlanıp yararlanamayacağımızı deneyimlemek amacıyla gerçekleştirilen çalışma, bu alanda yapılmış deneysel bir girişimdir.

Çalışmanın önemi tasarım, sanat, teknoloji ve moda sistemini tarihsel süreciyle beraber araştırmaya olanak tanınması ve deneysel girişime teşvik etmesidir.

4.3 Önerinin Uygulanışı

Bu tez önerisinde 2017-2018 ilkbahar/yaz koleksiyonu için mevsim çiçekleri tema olarak belirlenmiştir. Veri toplamak için çevrede bulunan çiçeklerden fotoğraf çekilmiştir. Renkler sezon renkleri ve bahar çiçek renkleri üzerinden belirlenmiştir. Tasarım eskizleri elde karakalem yöntemi ile yapılmış ve tarama ile dijital ortama aktarılmıştır. Çekilen fotoğraflar tasarlanan giysilere Adobe Photoshop dijital çizim programı kullanılarak giydirilmiş ve çizim tableti ile elle müdahaleler yapılarak ışık gölge efekti verilmiştir. Öneride, 3 farklı moda duruşu içeren kadın silüetlerine yer verilmiştir. Dijital ortamda Adobe Photoshop çizim programında silüet olarak kesip çıkarılan kadın bedeni, doğadan elde edilen çiçek fotoğraflarıyla tasarlanan kumaş yüzeylere giydirilmiştir. Arka plan, projeksiyon makinesinin RGB renk sistemi ile çalışması sebebiyle yansıtılması amaçlanan perdenin kendi renginde görülmesi için siyaha boyanmıştır. Bu önerinin I. uygulama aşamasıdır.

Önerinin II. uygulama aşamasında, kadın bedeninin metalaştırılmış haline doğrudan bir gönderme yapılması düşünülmüştür. Bu bağlamda canlı mankene dikdörtgen biçiminde fon görevi gören beyaz, pamuklu kumaştan bir perde giydirilmiştir. Bu perdenin düz ve gergin durabilmesi için alt uç kısmına ahşap çıta tutturulmuştur. Canlı mankenin giyinmiş olduğu bu perde giysi ile kolları iki yana 90° açık bir halde performansa dahil olarak projeksiyon makinesinin karşısına geçmesi düşünülmüştür. Projeksiyondan yansıtılan illüstrasyonlara fon görevi gören canlı mankenin hareketsiz durması tasarlanmıştır. Burada yazar, hazırlamış olduğu beş temel tasarıma katkılar yaparak toplamda on bir tasarım sunar.

Görsel 4.1. *Bahar çiçekleri,
Yazarın çektiği fotoğraf.*

Görsel 4.2. *Bahar çiçekleri,
Yazarın çektiği fotoğraf.*

Görsel 4.3. *2017-2018 İlkbahar/yaz koleksiyonu,
Yazarın kendi tasarımları.*

Görsel 4.4. *2017-2018 İlkbahar/yaz koleksiyonu,
Yazarın kendi tasarımları.*

Görsel 4.1. ve Görsel 4.2.' de görülen çiçek fotoğraflarının belli bir kısmı kırılarak ya da seçilerek Görsel 4.3'deki bluz ve şorta uygulanmıştır. Görsel 4.4.'de ise şortun üzerine etek giydirmeye yapılmıştır. Renkler tasarım ilkeleri, renk uyumları ve sezon eğilimleri göz önünde bulundurularak seçilmiştir.

Görsel 4.5. *Bahar çiçekleri,
Yazarın çektiği fotoğraf.*

Görsel 4.6. *Bahar çiçekleri,
Yazarın çektiği fotoğraf.*

Görsel 4.7. *2017-2018 İlkbahar/yaz koleksiyonu,
Yazarın kendi tasarımları.*

Görsel 4.8. *2017-2018 İlkbahar/yaz koleksiyonu,
Yazarın kendi tasarımları.*

Görsel 4.5. ve Görsel 4.6.'de görülen çiçek fotoğraflarının belli bir kısmı kırılarak Görsel 4.7.'deki bluz ve eteğe uygulanmıştır. Görsel 4.8.'de etek sabit kalırken üst giysi alternatifi çoğaltılmıştır.

Görsel 4.9. *Bahar çiçekleri,
Yazarın çektiği fotoğraf.*

Görsel 4.10. *Bahar çiçekleri,
Yazarın çektiği fotoğraf.*

Görsel 4.11. *2017-2018 İlkbahar/yaz koleksiyonu* **Görsel 4.12.** *2017-2018 İlkbahar/yaz koleksiyonu,*
Yazarın kendi tasarımları.

Görsel 4.9 ve Görsel 4.10.'da görülen çiçek fotoğraflarının belli bir kısmı kırılarak Görsel 4.11'deki tişört ve capri pantolona ve Görsel 4.12.'deki elbiseye giydirilmiştir. Bu çalışmada da bahar çiçeklerinin tamamlayıcı renk uyumu gözetilmiştir.

Görsel 4.13. *Bahar çiçekleri, Yazarın çektiği fotoğraf.*

Görsel 4.14. *2017-2018 İlkbahar/yaz koleksiyonu, Yazarın kendi tasarımları.*

Görsel 4.15. *2017-2018 İlkbahar/yaz koleksiyonu, Yazarın kendi tasarımları.*

Görsel 4.13’ de görülen çiçek fotoğrafı Görsel 4.14.’deki gömlek ve mini eteğe giydirilmiştir. Görsel 4.15.’de ise tasarımların üzerine uzun hırka eklenmiştir. Bu tasarımlarda tek bir çiçek fotoğrafı kullanılarak alt ve üst giysi tasarımı yapılmıştır.

Görsel 4.16. *Yazarın çektiği fotoğraf.*

Görsel 4.17. *Yazarın çektiği fotoğraf.*

Görsel 4.18. *2017-2018 İlkbahar/yaz koleksiyonu, Yazarın kendi tasarımları.*

Görsel 4.19. *2017-2018 İlkbahar/yaz koleksiyonu, Yazarın kendi tasarımları.*

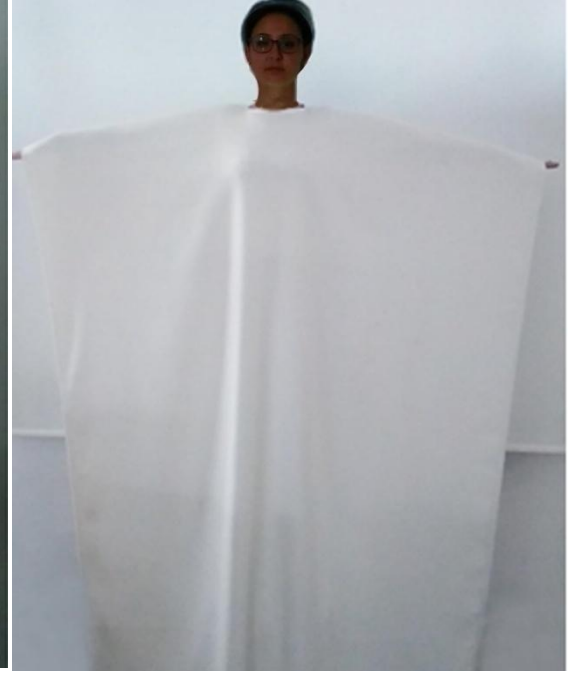

Görsel 4.20. 2017-2018 İlkbahar/yaz koleksiyonu, Yazarın kendi tasarımı.

Görsel 4.17.'de görülen çiçek fotoğrafı Adobe Photoshop programı ile çalışılarak bluz ve eteğe uygulanmış, Görsel 4.18 ile Görsel 4.19'a giydirilmiştir. Görsel 4.19'da yer alan transparan bluz ayrıca Görsel 4. 20'de de kullanılmıştır. Görsel 4.16'da görülen dimi dokuma, yakın çekim Denim kumaş fotoğrafından elde edilmiştir. Görsel 4.20.'de Denim kumaş pantolona giydirilmiştir. Işık-gölge; tasarımın illüstrasyonu için önemli unsurlardır.

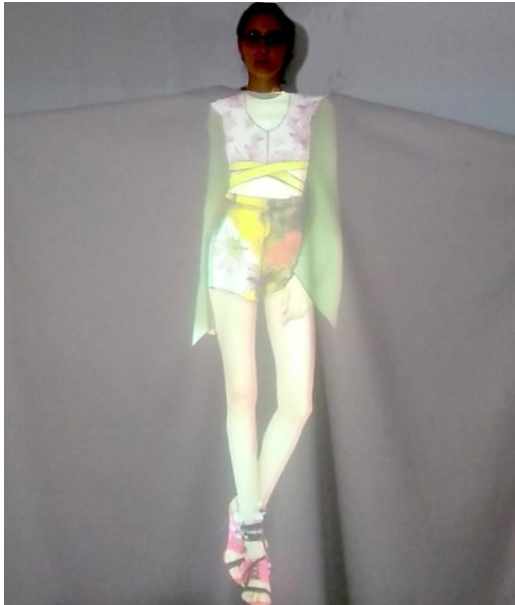

Görsel 4.21. Tez önerisinin sunum aşaması,
Yazarın çektiği fotoğraf.

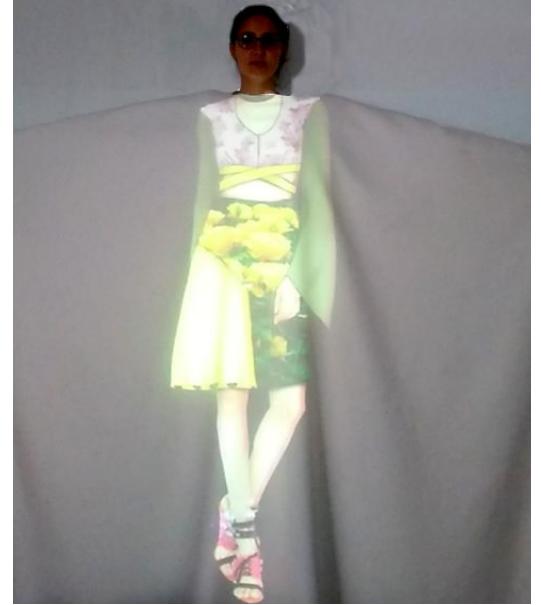

Görsel 4.22. Tez önerisinin sunum aşaması,
Yazarın çektiği fotoğraf.

Önerinin II. uygulama aşamasında, beyaz perde giysi giyen manken kolları kapalı biçimde projeksiyon makinesinin karşısına geçmektedir. Sonrasında kollarını iki yana 90° açarak performansa dahil olmaktadır. Tasarım görüntüleri projeksiyon makinesinden yansıtılma süresi boyunca manken sabit durmaktadır.

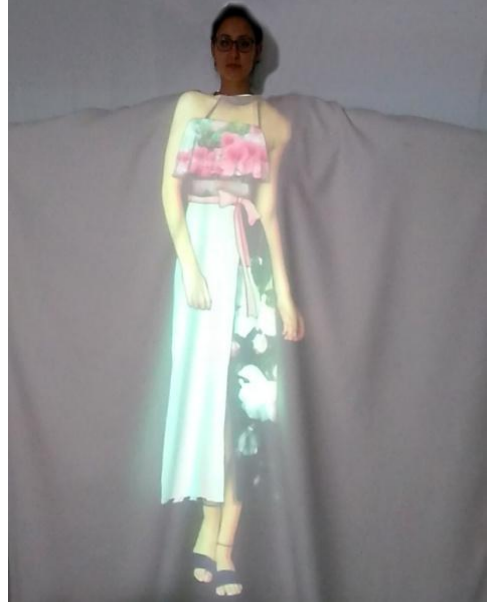
Görsel 4.23. Tez önerisinin sunum aşaması,
Yazarın çektiği fotoğraf.

Görsel 4.24. Tez önerisinin sunum aşaması,
Yazarın çektiği fotoğraf.

Görsel 4.25. *Tez önerisinin sunum aşaması, Yazarın çektiği fotoğraf.*

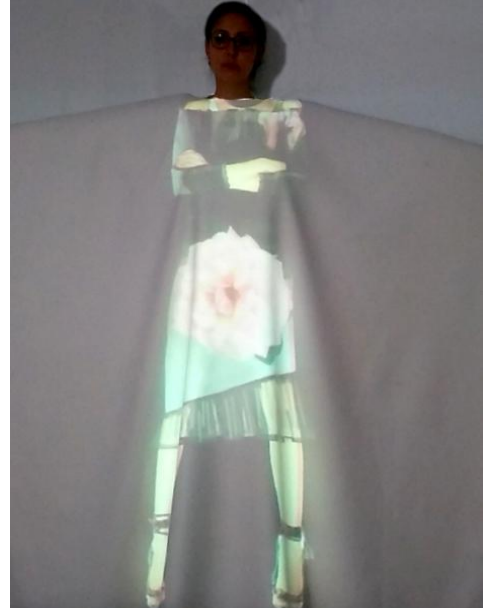

Görsel 4.26. *Tez önerisinin sunum aşaması, Yazarın çektiği fotoğraf.*

Yansıtılan görüntüler, tasarlanan sıraya göre değişmektedir. Böylece tek bir tasarımın kendi içindeki değişkenleri daha net anlaşılabilmekte, tasarımlar arası geçişler rahatsız etmemektedir.

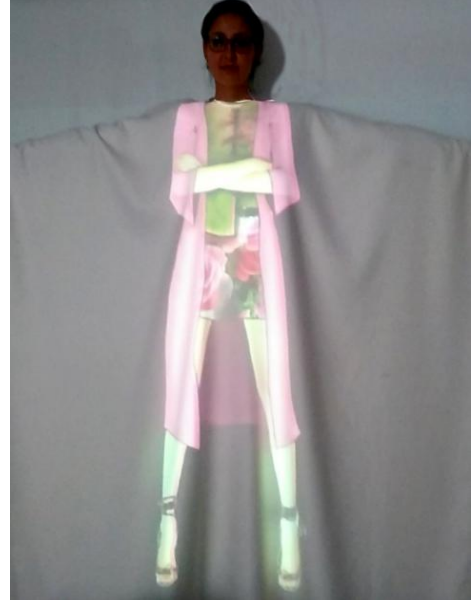
Görsel 4.27. *Tez önerisinin sunum aşaması, Yazarın çektiği fotoğraf.*

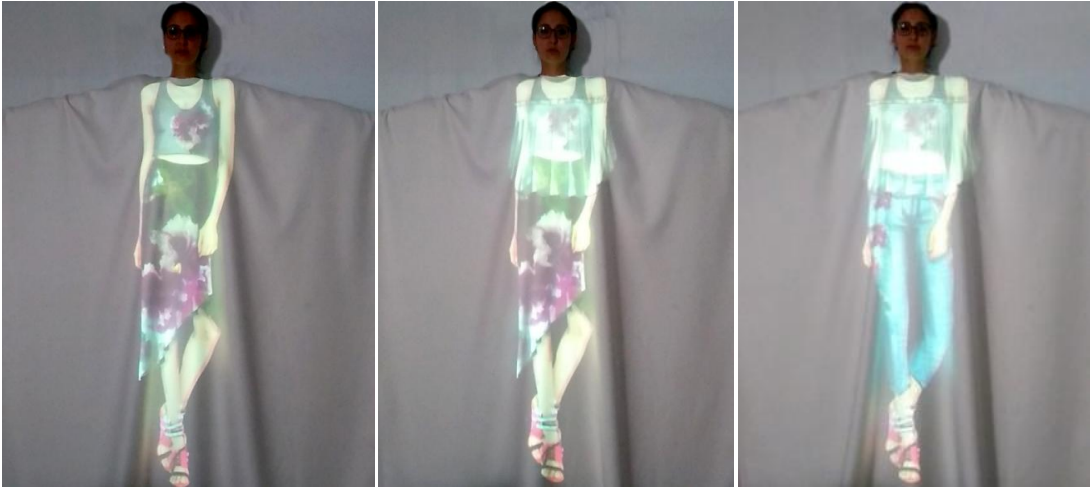
Görsel 4.28. *Tez önerisinin sunum aşaması, Yazarın çektiği fotoğraf.*

Görsel 4.29. Tez önerisinin sunum aşaması, Yazarın çektiği fotoğraf.

Görsel 4.30. Tez önerisinin sunum aşaması, Yazarın çektiği fotoğraf.

Görsel 4.31. Tez önerisinin sunum aşaması, Yazarın çektiği fotoğraflar.

Yazar bu öneri ile projeksiyondan yansıtılan temelde beş, toplamda on bir illüstrasyonla moda sunum tekniklerine katkı sağlamaktadır.

5 SONUÇ

Bu çalışmada illüstrasyon kavramının tarihsel süreçte gelişim ve değişimi incelenmiş olup, bu değişimin teknolojinin gelişimi ile birlikte oluşan etki ve bu etkinin moda tasarım ve moda illüstrasyonu alanlarına olan yansıması açıklanmıştır.

Moda insan bedenini örtmede bir araçtır. İnsan psikolojisinin çeşitli renklere, stillere ihtiyacı vardır ve moda tasarımı buna cevap verir. Moda illüstrasyonunda, tasarımın moda meraklısına sunulmasında etkili bir araç olarak kendisine düşen görevi yerine getirmiş ve getirmeye devam etmektedir. Tarihsel süreçte kullanılan pek çok teknik, günümüzde dijital tekniklerle bir araya geldiğinde moda illüstrasyonu farklı bir mecraya doğru yönelmiştir. Bu mecra moda illüstrasyonunu, moda defilesi üzerinden kavramsal sanat, performans sanat gibi alanlarla buluşturmaktadır. Tezin IV. bölümde değinildiği üzere, bu durum tezin sorunsalını oluşturmuştur. Bu sorunsal, güncel moda illüstrasyonu çalışmalarının incelenmesiyle irdelenmiştir. Yazar, tezin başlangıcında illüstrasyonun tarihsel sürecine yer vererek moda fotoğrafının gelişmesi ve diğer endüstriyel gelişmeler ardından dijital teknolojinin moda illüstrasyonunda farklı evrimlere yol açtığına değinmiştir. Çalışmada; moda illüstrasyonunda ilk başlardaki zarif duruşlu silüetlerin, fotoğrafın icadı ile yerini tiyatral duruşlara bıraktığı ve gelişmelerin performans sanatına doğru evrildiği görülmüştür.

Yapılan alanyazın araştırmaları günümüzde illüstrasyonda geline nokta dijital tekniklerden yararlanıldığını göstermiştir. Tüketim olgusunun yararlandığı hız, bu kez moda illüstrasyonunda dijital tekniklerin kullanılmasıyla yakalanmış ve moda illüstrasyonu değişerek başkalaşmıştır. Tez kapsamında geliştirilen öneri, bu başkalaşımı deneyimleyerek konuyu irdelemektedir.

Bu tezin önerisi, moda sunumlarına başka bir bakış açısı ve yöntem önermenin yanı sıra, beden (kadın bedeninin) farklı şekilde kullanılmasıyla performans sanatına gönderme yapmaktadır. Performans sanatının moda sunumlarıyla iç içe geçmesi durumu, geleceğin moda sunumlarına dair ipuçları taşımaktadır. Modanın değişen yapısına olumlu yönde etki sağlamış ve sağlamakta olan dijital teknoloji ile gelecekte moda sunumlarının günümüzde olduğundan daha çarpıcı bir şekilde izleyiciye sunulacağı öngörülmektedir.

KAYNAKÇA

- Amrose, G., Harris, P. (2012). *Görsel Moda Tasarımı Sözlüğü* (Çev: Ç. Sirkeci). İstanbul: Literatür Yayınları: 642 Görsel Sözlükler Dizisi: 07.
- Becer, E. (2009). *İletişim ve Grafik Tasarım*. (7.Baskı). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Bryant, M.W. (2013). *Moda Çizimi/ Moda Tasarımcıları İçin İllüstrasyon Teknikleri*,(Çev. Yüksel, Ş.) İzmir: Karakalem Kitabevi Yayınları.
- Budelaire, C. (1955). *The Mirror of Arts* Londra:Phaidon Press.
- Berger, J. (2010). *Görme Biçimleri*. İstanbul: METİS Yayınları.
- Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi (1986). İstanbul, Gelişim Yayınları.
- Chariau, J. (2010). *Drawing Fashion: A Century Of Fashion Illustration*. London: Prestel Publishing Ltd.
- Çizgen, G. (1998). Arkeoloji ve Sanat Yayınları *Fotoğrafın Görsel Dili*. İstanbul: Kanaat Matbaası.
- Comamala, J.T. (1993). *Guaj Resim Tekniği*, (Çev. Demir, A.) İstanbul: İnkılap Yayınevi.
- Dağ, E. S. (2012). *İllüstrasyon*. İstanbul: Alternatif Yayıncılık.
- Dalley,T. (1980). *Illustration and Design* Oxford: Phaidon Pres Limited.
- Demirel, Ö. (2005). *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme* Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Fleishman, M. (2004). *Exploring Illustration* Canada: Thomson Delmar Learning.
- Gikonv, J. (1991). *Graphic İllüstration in Black and White* NewYork: Design Press.
- Goss, J. (2014). *French Art Deco*. New Haven: Yale University press.
- Hakko, C. (1983). *Moda Olgusu* İstanbul: Vakko Yayınları
- Hidayetoğlu, T.F. (2008) *Güzel Sanatlar Fakülteleri Lisans Programlarında Yer Alan İllüstrasyon Derslerinin Eleştirel Bir İncelemesi*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Hopkins, J. (2010). *Moda Tasarımında Moda Çizimi* (Çev. Başoğlu, B.) İstanbul: Bilnet Matbaacılık.
- Jennings, S. (1987). *Advanced Illustration and Design* New Jersey: Chartwell Books Inc.
- Kılıç, L. (2008). *Fotoğrafın ve Sinemanın Toplumsal Tarihi* Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.

- Koç, F. ve Şoher, B. (2015). Gerçeküstücülük (Sürrealizm) Sanat Akımının Moda Tasarımı Öğrencilerinin Yaratıcılıklarına Etkisi, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi (Journal of Research in Education and Teaching)*, 4(4),173-185.
- Kutlu, R. (2015). Tasarımda Disiplinlerarası Yaklaşım-Mekan ve Grafik Tasarım İlişkisi, *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication – TOJDAC*, 5(3), 49.
- Lussier, S. (2003). *Art-Deco Fashion*. London: V&A Publication.
- Morris, B. (2006). *Fashion Illustrator*. London: Laurence King Publishing Ltd.
- Nunnely, C.A. (2009). *The Encyclopedia Of Fashion Illustration Techniques*. Philadelphia: Running Press.
- Özdemir, M.T., Erler, K., Hidayetoğlu, T.F., Bölükoğlu, H. (2003). Ortopedide Tıbbi İllüstrasyon, *Artroplasti Artroskopik Cerrahi Dergisi*,14(4), 248.
- Özüdoğru, Ş. (2013). Modern Sanat Akımları ve Moda, *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 2(6) 211-238.
- Redhouse Sözlüğü (1987). İstanbul: Redhouse Yayınları.
- Şahin, Y. (2009). Mücahipzade Celal'in Moda İllüstrasyonları 20.Yüzyıl Başlarında Türkiye'de Moda Çizimleri Üzerine, *Süleyman Demirel Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Hakemli Dergisi*.
- Seeling, C. (2000). *Fashion : the century of the designer 1900-1999*. Köln: Könemann
- Solomon-Godeau, A. (winter1986). *The Legs of the Countess*, Reprinted in *Fetishism as Cultural Discourse*, Emily Apter and William Pletz, eds. Ithaca and London: Cornell University Press (1993). 266-306.
- Sürmeli, K. (2004). *Türkiye'de 7-12 Yaş Seviyesi Masal Kitapları İllüstrasyonlarına Eleştirel Bir Bakış ve Öneriler* Yüksek Lisans Tezi. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı.
- Svendsen, L. (2008). Moda ve Sanat, (çev. U. Apak). *Sanat Dünyamız Dergisi*, 107, 87-109.
- Turani, A. (1998). *Sanat Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Türk Dil Kurumu (1988). *Türkçe Sözlük* Ankara: Türk Tarih Kutumu Basım Evi

Waquet D. ve Laporte M. (2011). *Moda* (Çev: I. Ergüden). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.

Watson, L. (2007). *Modaya Yön Verenler* (Çev: G. Ayas). İstanbul, Güncel Yayıncılık.

http-1: <http://www.dictionary.com/browse/illustration>

(Erişim tarihi: 06.12.2016, 12:10).

http-2: <http://arkeofili.com/tarih-oncesi-donemden-11-magara-sanati/>

(Erişim tarihi:10.12.2016, 15:12).

http-3: <https://en.oxforddictionaries.com/definition/illustrator>

(Erişim tarihi: 06.12.2016 13:21).

http-4: <http://special.lib.gla.ac.uk/exhibns/month/sep2002.html>

http-5: <http://www.dnr.sc.gov/SCO2/> (Erişim Tarihi: 10.12.2016, 16:45).

http-6: <http://collections.vam.ac.uk/item/O88258/american-turks-cap-lily-lilium-watercolour-ehret-georg-dionysus/> (Erişim tarihi: 10.12.2016, 16:50).

http-7: <https://tr.pinterest.com/pin/390828073892925056/>

(Erişim tarihi: 11.12.2016, 19:30).

http-8: http://www.ihaphulusi.gen.tr/sanal_sergi.html

(Erişim tarihi: 11.12.2016, 20:14).

http-9: https://en.wikipedia.org/wiki/The_Little_Prince

(Erişim tarihi: 11.12.2016, 20:26).

http-10: <http://i.dr.com.tr/cache/600x600-0/originals/0000000347582-1.jpg>

(Erişim tarihi: 31.10.2017, 17:36).

http-11: <http://fatofotofan.blogspot.com.tr/2015/11/idollerim-ihap-hulusi-gorey.html> (Erişim tarihi:11.12.2016, 21:45).

http-12: <https://www.entelist.com/home/700-afis-suemerbank-ihap-hulusi.html>

(Erişim tarihi: 11.12.2016, 22:02).

http-13: http://www.sabah.com.tr/galeri/kultursanat/cumhuriyetin_ilk_afisleri_artik_genclere_emanet/6 (Erişim tarihi:11.12.2016, 22:15).

http-14: <http://www.designboom.com/design/fashion-illustration-and-portraits-by-robert-bouche/> (Erişim tarihi: 12.12.2016, 09:12).

http-15: <http://www.mustafasoydan.com/Harper-s-Bazaar-Tr-January-Fashion-illustration> (Erişim tarihi: 12.12.2016, 12:58).

- http-16:** <http://www.loyno.edu/~kchopin/new/women/gibsongirl.html>
(Erişim tarihi: 29.12.2016, 14:12).
- http-17:** <http://theredlist.com/wiki-2-20-881-1399-1161-235972-236038-view-1910-1920-1-profile-1910-bscheherazade-b.html> (Erişim tarihi: 28.12.2016, 14:18).
- http-18:** <http://tyrannyofstyle.com/costumes-of-the-ballets-russes>
(Erişim tarihi: 28.12.2016, 14:25).
- http-19:** <http://www.fashionmodeldirectory.com/designers/leon-bakst/>
(Erişim tarihi: 30.12.2016, 18:08).
- http-20:** <http://theredlist.com/wiki-2-23-1249-1252-view-1910s-profile-paul-poiret-3.html> (Erişim tarihi: 29.12.2016, 15:33).
- http-21:** <http://www.missmoss.co.za/2012/07/31/the-art-of-vogue-covers/>
(Erişim tarihi: 29.12.2016, 15:40).
- http-22:** <http://erte.ru/> (Erişim tarihi: 01.01.2017, 10:15).
- http-23:** <http://nicetiestore.blogspot.com.tr/2014/04/erte-art-deco-neckties.html>
(Erişim tarihi: 01.01.2017, 10:15).
- http-24:** <http://www.fashionillustrationgallery.com/artwork/antonio-lopez-for-vanity/> (Erişim tarihi: 01.01.2017, 10:33).
- http-25:** <http://www.harpersbazaar.com/culture/art-books-music/g4099/fashion-illustrators-instagram/?slide=10> (Erişim tarihi: 22.12.2016, 15:36).
- http-26:** <https://justinelimpusparish.files.wordpress.com/2010/05/3parishhatglovesbwsmallfile.jpg> (Erişim tarihi: 22.12.2016, 15:47).
- http-27:** <http://www.coroflot.com/susannangao/Fashion-Sketches>
(Erişim tarihi: 23.12.2016, 09:11).
- http-28:** <https://tr.pinterest.com/pin/565835140654210608/>
(Erişim tarihi: 23.12.2016, 10:02).
- http-29:** <https://tr.pinterest.com/pin/529384131175362497/>
(Erişim tarihi: 23.12.2016, 12:10).
- http-30:** <http://www.kaifineart.com/2014/02/rene-gruau.html>
(Erişim tarihi: 23.12.2016, 12:18).
- http-31:** <http://yagazieemezi.tumblr.com/post/108828837704>
(Erişim tarihi: 23.12.2016, 13:22).

- http-32:** <http://www.mokkoart.pl/en/tag/fashion-illustration/>
(Erişim tarihi: 23.12.2016, 13:33).
- http-33:** <http://s23.photobucket.com/user/g1ebstarr/media/Graphics/Step23.jpg.html>
(Erişim tarihi: 23.12.2016, 15:02).
- http-34:** <http://www.cuded.com/2013/03/50-beautiful-fashion-illustrations/>
(Erişim tarihi: 23.12.2016, 15:08).
- http-35:** <http://www.cuded.com/2013/03/50-beautiful-fashion-illustrations/>
- http-36:** <http://pimmy1994.deviantart.com/art/Fashion-Collage-155471230>
(Erişim tarihi: 23.12.2016, 15:47).
- http-37:** <http://www.cruzine.com/2012/07/11/colorful-illustrations-collages-niky-roehreke/> (Erişim tarihi: 23.12.2016, 15:50).
- http-38:** https://books.google.nl/books?id=vtFUAAAAMAAJ&q=%22obscurum+cubiculum%22&dq=%22obscurum+cubiculum%22&hl=en&sa=X&ved=0ahUKEwj1luj_3LzPAhVQFMAKHRPhAFsQ6AEIPDAG
(Erişim tarihi: 15.12.2016, 12:16).
- http-39:** <http://www.ressamlar.gen.tr/francisco-goya/iv-carlos-ve-ailesi/>
(Erişim tarihi: 15.12.2016, 12:47).
- http-40:** <http://www.storiestotellbooks.com/blog/2011/2/4/identifying-people-in-old-family-photographs.html> (Erişim tarihi: 15.12.2016, 12:55).
- http-41:** https://en.wikipedia.org/wiki/File:Pierson_castiglione.jpg
(Erişim tarihi: 15.12.2016, 13:17).
- http-42:** <http://www.illustrationweb.us/artists/KatharineAsher/view>
(Erişim tarihi: 20.01.2017, 13:15).
- http-43:** <http://www.illustrationweb.us/artists/KatharineAsher/view>
(Erişim tarihi: 20.01.2017, 15:44).
- http-44:** <http://www.illustrationweb.us/artists/KatharineAsher/view>
(Erişim tarihi: 20.01.2017, 13:17).
- http-45:** <http://www.illustrationweb.us/artists/NunoDaCosta/view>
(Erişim tarihi: 20.01.2017, 12:17).
- http-46:** http://www.illustrationweb.us/BigImage/787/75486/image_50020.jpg/nuno-vogue-fashion.jpg (Erişim tarihi: 20.01.2017, 12:28).
- http-47:** <http://www.directoryofillustration.com/ArtistContact.aspx?AID=4431>
(Erişim tarihi: 21.01.2017, 11:10).

- http-48:** <http://www.illustrationweb.us/artists/JudithVanDenHoek/view>
(Erişim tarihi: 23.01.2017, 12:36).
- http-49:** <http://www.illustrationweb.us/artists/JudithVanDenHoek/view>
(Erişim tarihi: 23.01.2017, 17:51).
- http-50:** <http://www.illustrationweb.us/artists/SarahBeetson/view>
(Erişim tarihi: 23.01.2017, 22:39).
- http-51:** <https://www.saatchiart.com/SarahBeetson>
(Erişim tarihi: 23.01.2017, 22:20).
- http-52:** <http://www.illustrationweb.us/artists/ElenaViltovskaia/view>
(Erişim Tarihi: 24.01.2017, 12:39)
- http-53:** <http://viltovskaia.com/about/> (Erişim tarihi: 24.01.2017, 10:55).
- http-54:** <http://www.boredpanda.com/colorful-water-drop-fashion-illustrations-jaesuk-kim/> (Erişim Tarihi: 25.01.2017, 17:56).
- http-55:** http://www.so-susu.com/about_so_susu/ (Erişim tarihi: 25.01.2017, 13:47).
- http-56:** <http://www.boredpanda.com/colorful-water-drop-fashion-illustrations-jaesuk-kim/> (Erişim tarihi: 25.01.2017, 18:20).
- http-57:** <http://www.boredpanda.com/colorful-water-drop-fashion-illustrations-jaesuk-kim/> (Erişim tarihi: 25.01.2017, 18:29).
- http-58:** <http://www.boredpanda.com/colorful-water-drop-fashion-illustrations-jaesuk-kim/> (Erişim tarihi: 25.01.2017, 18:36).
- http-59:** <https://www.instagram.com/jaesukkim/> (Erişim tarihi: 25.01.2017, 18:45).
- http-60:** <https://www.youtube.com/watch?v=X25JE1aJ0og>
(Erişim tarihi: 30.01.2017, 23:01).
- http-61:** https://en.wikipedia.org/wiki/Shamekh_Bluwi
(Erişim tarihi: 30.01.2017, 14:10).
- http-62:** <https://www.youtube.com/watch?v=X25JE1aJ0og>
(Erişim tarihi: 30.01.2017, 23:48).
- http-63:** <https://www.youtube.com/watch?v=X25JE1aJ0og>
(Erişim tarihi: 30.01.2017, 23:50).
- http-64:** <http://mustafasoydan.com/ZODIAC-ILLUSTRATIONS>
(Erişim tarihi: 02.02.2017, 09:17).

http-65: <http://mustafasoydan.com/Coming-soon-Mercedes-Benz-Fashion-Week-Turkey> (Erişim tarihi: 02.02.2017, 09.45).

http-66: <http://www.milliyet.com.tr/mustafa-soydan---roportaj-pembenar-detay-stil-1503376/> (Erişim Tarihi: 08.02.2017, 15:55).